

UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet

Lovvalg for oppreisningskrav i forbindelse med straffesak der straffeforfølgning skjer i Norge

Emma Halsebø Ovesen

Masteroppgave i rettsvitenskap, JUR-3902, desember 2021

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Problemstilling og aktualitet	1
1.2	Metode og rettskildebildet.....	4
1.3	Kort om internasjonal privatrett og avgrensninger	5
1.4	Terminologi.....	8
1.5	Avhandlingens oppbygning.....	8
2	Forholdet til EU-retten	10
2.1	Innledning.....	10
2.2	Roma II-forordningen	11
2.3	Harmoniseringshensyn	12
2.4	Høyesteretts anvendelse av Roma II-forordningen i Krigsforbryterdommen.....	14
2.5	Høyesteretts anvendelse av Roma II-forordningen i Overgrepdommen	16
3	Hovedregelen <i>lex loci delicti</i>	18
3.1	Innledning.....	18
3.2	Utviklingen av <i>lex loci delicti</i>	18
3.3	Avveilingen av lovvalgsreglene	19
3.4	Hensynene som begrunner <i>lex loci delicti</i> som hovedregel	20
3.4.1	Forutberegnelighetshensynet.....	20
3.4.2	Hensynet til statssuverenitet.....	23
3.4.3	Hensynet til samsvar mellom reglene om domsmyndighet	25
3.5	Høyesteretts begrunnelse for å sette <i>lex loci delicti</i> til side i Krigsforbryterdommen 26	
3.6	Høyesteretts begrunnelse for å sette <i>lex loci delicti</i> til side i Overgrepdommen....	28
4	Irma Mignon-formelen.....	31
4.1	Innledning.....	31
4.2	Utviklingen av Irma Mignon-formelen	31

4.3	Høyesterett anvendelse av Irma Mignon-formelen i Krigsforbryterdommen.....	33
4.4	Høyesteretts anvendelse av Irma Mignon-formelen i Overgrepdommen.....	35
5	Avslutning	37
	Referanseliste	39

1 Innledning

1.1 Problemstilling og aktualitet

Avhandlingens problemstilling er hvordan lovvalgsspørsmålet for krav om oppreisningserstatning, i forbindelse med straffesak der straffeforfølgningen skjer i Norge, skal løses. Med lovvalgsspørsmål menes hvilket lands materielle rett som skal anvendes på rettsforholdet. Denne masteravhandlingen behandler slik en problemstilling innenfor den internasjonale privatretten. Formålet er å undersøke hvilken lovvalgsregel som etter norsk rett gjelder for oppreisningskrav i forbindelse med straffesak som straffeforfølges i Norge.

Den internasjonale privatretten omhandler saker av internasjonal karakter, og kan defineres som «det sett regler som bestemmer hvilket lands rett man skal anvende, når det forhold som skal bedømmes har en relevant tilknytning til flere rettssystemer».¹ Det er den konkrete sakens *tilknytning* til flere land som medfører at et forhold er «internasjonalt».

De mest typiske saksforholdene i den internasjonale erstatningsretten er hvor skadevolder eller skadelidte er hjemmehørende i landet hvor skaden oppsto, mens den andre parten er hjemmehørende i en annen stat.² Et annet tilfelle er at partene har forskjellig hjemland, og skaden oppstår i en tredje stat. Hovedtypetilfellet kan illustreres på følgende måte: En spansk turist kjører ned en nordmann med sykkel i Norge, og volder skade. Det andre tilfellet er eksempelvis når en nordmann og en spanjol kolliderer i Frankrike. Et tredje tilfelle er hvor partene har samme hjemland, men skaden oppstår i utlandet.

Et av spørsmålene som oppstår i slike tilfeller er hvilket lands materielle rett som skal anvendes på forholdet. Er det franske erstatningsregler som skal anvendes i tvisten mellom spanjolen og nordmannen når skaden oppsto i Frankrike? Dette er *lovvalgsspørsmål* som den internasjonale privatretten søker å løse gjennom *lovvalgsregler*. Årsaken for at det tvistes om lovvalg i saker om oppreisningserstatning er at retten til oppreisningserstatning og utmålingen varierer fra land til land. Utpekingen av et lands materielle rett kan derfor ha stor betydning for skadelidtes rett til oppreisningserstatning og utmålingen av denne.

---

¹ Gaarder og Lundgaard *Gaarders innføring i internasjonal privatrett*, revidert utgave av Hans Petter Lundgaard, (2000) s. 19

² Thue, *Norsk internasjonal obligasjonsrett. Erstatning utenfor kontraktsforhold* (2001) s. 16

Internasjonal privatrett regnes som et metodefag,³ og avgjør de prosessuelle spørsmålene man møter på når en tvist er av internasjonal karakter. Den avgjør imidlertid ikke om en part har krav på oppreisningserstatning eller ikke. Rettsdisiplinens oppgave er å utpeke hvilken lands rett som skal avgjøre om skadelidte har krav på oppreisningserstatning fra skadevolder. Det særegne med rettsdisiplinen er at lovvalget kan føre til at norske domstoler anvender andre lands rett og *vice versa*.

Ved erstatning utenfor kontrakt, deriblant oppreisningserstatning, er det forskjellige tilnærminger for å utpeke hvilke lands materielle rett som skal komme til anvendelse på tvisten. Det skilles her mellom prinsippet om forholdets nærmeste tilknytning, også kalt Irma Mignon-formelen, og den faste lovvalgsregelen *lex loci delicti* (skadestedets rett). Forskjellen på lovvalgsreglene er at Irma Mignon-formelen løser lovvalget konkret og skjønnsmessig etter en helhetsvurdering i den konkrete saken,⁴ mens faste lovvalgsregler løser lovvalgsspørsmål generelt og objektivt for bestemte typetilfeller.⁵ Et generelt kjennetegn ved faste lovvalgsregler er at utgangspunktet for lovvalget varierer ut fra sakens karakter. Det vil altså være avhengig av om forholdet befinner seg på område for kontraktsrett, arverett, selskapsrett osv.⁶ På erstatningsrettens område er den faste lovvalgsregelen at skadestedets rett skal anvendes.

Lovvalgsspørsmålet ved krav om oppreisningserstatning som springer ut av straffbare handlinger som straffeforfølges i Norge, har vært oppe til behandling i Høyesterett to ganger. Først gang var i HR-2011-809-A (heretter omtalt som Krigsforbryterdommen). Denne saken gjaldt lovvalg for oppreisning etter krigsforbrytelser begått i Bosnia på 90-tallet. Tiltalte ble i Høyesterett dømt til fengsel i 8 år. Årsaken var at han i perioden fra juni til november 1992, som medlem av den paramilitære organisasjonen HOS, pågrep og medvirket til at 13 mennesker ble holdt fanget i leiren Dretelj i Bosnia-Hercegovina. Fangene ble utsatt for grove overgrep.⁷

---

³ Thue, *Internasjonal privatrett: Personrett, familierett og arverett: Alminnelige prinsipper og de enkelte reguleringer* (2002) s. XLV

⁴ Cordero-Moss, *Internasjonal privatrett* (2021) s. 59

⁵ Cordero-Moss (2021) s. 61

⁶ Nesvik, *Beskyttelse av arbeidstakeren i internasjonal privatrett* (2018) s. 22

⁷ Rt. 2011 s. 531 avsnitt 2, jf. Rt. 2011 s. 514 (straffesaken)

Den andre dommen ble avsagt i april 2021, i HR-2021-955-A (heretter Overgrepsdommen). En norsk statsborger ble i lagmannsretten dømt for voldtekt av en amerikansk kvinne ombord på et skip. Skipet hadde flaggstat på Bahamas. Overgrepet skjedde mens skipet befant seg i internasjonalt farvann i Middelhavet. Kun lovvalgsspørsmålet slapp gjennom hos Høyesteretts ankeutvalget.⁸

I Krigsforbryterdommen og Overgrepsdommen kom Høyesterett enstemmig frem til at den faste lovvalgsregelen for erstatning, som utpeker skadestedets rett, ikke fikk anvendelse på oppreisningskravene. I begge sakene ble Irma-Mignon formelen anvendt, og det ble konkludert med at norsk rett skulle avgjøre oppreisningskravene. Denne avhandlingen undersøker om Overgrepsdommen, i lys av Krigsforbryterdommen, setter et prejudikat for løsningen av avhandlingens problemstilling. Herunder om lovvalgsspørsmålet i saker om oppreisningserstatning tilknyttet straffesak alltid er å anse som særtilfeller som ikke følger hovedregelen om skadestedets rett.

Høyesterett benyttet Irma-Mignon formelen i begge sakene. Det er imidlertid uklart om avhandlingens problemstilling alltid må løses på samme måte som i disse to dommene. Dette skyldes for det første at prejudikativirkingen kan anses som uklar, da begge sakene er av særegen karakter. Krigsforbryterdommen omhandlet særlig alvorlige og grove handlinger, mens voldtekten i Overgrepsdommen var på et skip. For det andre har ikke Høyesterett i noen av avgjørelsene tatt et generelt standpunkt til lovvalgsspørsmålet ved oppreisningserstatning.⁹ I Overgrepsdommen konkluderte førstvoterende med at Irma Mignon-formelen kommer til anvendelse fordi skadestedets rett ikke gjelder for oppreisningskrav med grunnlag i «alvorlige integritetskrenkelser (...) i forbindelse med en straffesak».¹⁰ At Høyesterett konkretiserte standpunktet til «alvorlige integritetskrenkelser», begrenser rekkevidden av dommens prejudikativirking. På denne bakgrunn er avhandlingens problemstilling å anse som et tema som har behov for en grundigere utredning.

Videre i denne sammenheng må det nevnes at Giuditta Cordero-Moss i sin enpersonsutredning har anbefalt en lovfesting av lovvalgsregler på formuerettens område.¹¹

---

⁸ HR-2020-2246-U

⁹ Rt. 2011 s. 531 (Krigsforbryterdommen) avsnitt 44 og HR-2021-955-A avsnitt 42

¹⁰ HR-2021-955-A avsnitt 42

¹¹ «Utredning om formuerettslige lovvalgsregler» avgitt av Giuditta Cordero-Moss, 2. juni 2018

Utredningen ble sendt på høring av Justisdepartementet i 2018. I utredningen uttrykkes det at Høyesteretts argumentasjon i Krigsforbryterdommen ikke kan overføres til oppreisningskrav som springer ut av alle straffbare forhold.¹²

1.2 Metode og rettskildebildet

Avhandlingens siktemål er, som allerede nevnt, å undersøke hvordan lovvalgsspørsmålet ved oppreisningskrav i forbindelse med straffbar handling som straffefølges i Norge skal løses. Det vil videre redegjøres for de metodiske utfordringene en møter på, og rettskildebildet som ligger til grunn, for løsningen av avhandlingens problemstilling.

Navnet «internasjonal privatrett» er noe misvisende, da det kan gi inntrykk av at reglene i seg selv er internasjonale. Dette er ikke tilfelle. Internasjonal privatrett er en nasjonal rettsdisiplin.¹³ Alle stater har en egen internasjonal privatrett, og den vil derfor kunne variere fra land til land. Det må først avgjøres hvilket lands domstol som har jurisdiksjon over den aktuelle tvisten. Domstollandets internasjonale privatrett blir deretter lagt til grunn for å løse lovvalgsspørsmålet. Siden det er den norske internasjonale privatretten som er tema for denne avhandlingen, er det en forutsetning at norske domstoler har jurisdiksjon.

Internasjonal privatrett er en nasjonal rettsdisiplin, og det benyttes derfor alminnelig norsk juridisk metode for å fastlegge innholdet i de norske lovvalgsreglene.¹⁴ Utgangspunktet ved løsning av juridiske problemstillinger er å se hen til de primære rettskildene.¹⁵ Dette byr på utfordringer da norsk internasjonal privatrett har få primære rettskilder,¹⁶ og metoden bærer preg av at norsk lovgivning og rettspraksis i liten grad behandler internasjonal-privatrettslige spørsmål.¹⁷

---

¹² «Utredning om formuerettslige lovvalgsregler», Cordero-Moss (2018) s. 118

¹³ Cordero-Moss (2021) s. 2

¹⁴ For beskrivelse av den juridiske metode se Jens Edvin A. Skoghøy, *Rett og Rettsanvendelse*, Oslo 2018, Nils Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utgave, Oslo 2004 og Torstein Eckhoff, *Rettskildelære*, 5. utgave, Oslo 2001.

¹⁵ Skoghøy (2018) s. 38

¹⁶ Thue (2002) s. XLIV

¹⁷ Cordes, Stenseng og Lenda, *Hovedlinjer i internasjonal privatrett* (2010) s. 47

I norsk rett er det ingen lovregulering av lovvalgsspørsmålet for krav på erstatning utenfor kontrakt. Det er gjennom rettspraksis at det i dag er avklart at hovedregelen er *lex loci delicti*.¹⁸ Siden avhandlingens problemstilling har vært oppe til behandling i Overgrepssdommen og Krigsforbryterdommen, danner disse dommene det naturlige utgangspunkt for rettsanvendelsen. I tillegg vil flere av Høyesteretts avgjørelser være av betydning for å fastslå hvilke hensyn og rettskilder som gjør seg gjeldende i internasjonal-privatrettslige tvister, og hvordan disse skal vektlegges.

Rettsdisiplinens internasjonale karakter, og hensynet til rettsenhet, tilsier også at det her kan legges mer vekt på utenlandsk rettspraksis og litteratur enn på andre rettsområder.¹⁹ EU-retten er av stor betydning for løsning av internasjonal privatrettslige tvister. Dette behandles nærmere i kapittel 2.

1.3 Kort om internasjonal privatrett og avgrensninger

Siden internasjonal privatrett er en særegen rettsdisiplin, velger jeg å gi en kort gjennomgang av særtrekkene, samtidig som avhandlingens avgrensning presiseres.

Den internasjonale privatretten inneholder mange spørsmål, og omfanget og innholdet av disse er svært omfattende.²⁰ Overordnet søker internasjonal privatrett å løse tre hovedspørsmål.²¹ Disse kan kategoriseres som jurisdiksjonsspørsmål, lovvalgsspørsmål og anerkjennelse- og fullbyrdelsesspørsmål. Jeg behandler ikke det siste om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske rettsavgjørelser, ettersom dette ikke er en del av lovvalgsspørsmålet.

Videre rommer ikke avhandlingen en drøfting av spørsmålet om domstolars jurisdiksjon ved internasjonal-privatrettslige saker. Siden spørsmålet er knyttet tett opp mot spørsmålet om lovvalg, vil det imidlertid trekkes frem der det er relevant. For orden skyld skal det nevnes at for medlemslandene i EU, samt Norge, Danmark, Island og Sveits reguleres

---

¹⁸ Rt. 2009 s. 1537 avsnitt 33 og Rt. 2011 s. 531 avsnitt 29

¹⁹ Gaarder og Lundegaard (2000) s. 21

²⁰ Cordes, Stenseng og Lenda (2010) s. 53

²¹ Kristine Helen Korsnes «En kommentar til lovfestingen av rettsvalgsregler på arverettens område», i *Dette brenner jeg for! Festeskrift til Hege Brækhus 70 år*, Trude Haugli, Siri Gerrard, Anne Hellum og Eva-Maria Svensson (red.), Fagbokforlaget 2020, s. 225–241 på s. 225

jurisdiksjonsspørsmålet av Luganokonvensjon.^{22, 23} I norsk rett kan det også ses hen til tvisteloven dersom Luganokonvensjonen ikke kommer til anvendelse.²⁴ Løsning av jurisdiksjonsspørsmålet er mindre komplisert enn lovvalgsspørsmålet. Dette skyldes for det første at Norge har ratifisert Luganokonvensjonen, slik at det foreligger klare og faste rettsgrunnlag. For det andre fordi det er rom for at flere land kan ha jurisdiksjon over det samme forholdet, og at det da er opp til saksøker hvor saken skal anlegges. Ved lovvalg er det derimot kun ett lands rett som kan utpekes som den anvendelige retten.²⁵

For å løse tvister innenfor den internasjonale privatretten må det etter tradisjonell internasjonal-privatrettslig metode foretas en kategorisering av rettsforholdet.²⁶ Dette er innenfor den internasjonale privatretten kjent som «kvalifikasjon», og er en forutsetning for å avgjøre jurisdiksjons- og lovvalgsspørsmålet. Ved kvalifikasjon må domstolen innordne saksforholdet under ett rettsområde, for så å se om det her foreligger lovvalgsregler.²⁷ For lovvalgsspørsmålet er det viktig med kvalifikasjon, fordi ulike rettsområder har ulike kriterium, såkalte *tilknytningsfaktorer*.²⁸ Tilknytningsfaktoren for saker som kvalifiseres som erstatningsrettslige er, som tidligere nevnt, skadestedets rett. Den utpekte retten omtales ofte som «bakgrunnsretten» (*lex causae*). Det er dette landets rettsregler som skal løse tvisten. Innordning av et rettsforhold under et rettsområde vil ha stor betydning for å utpeke bakgrunnsretten, da rettsforholdene har ulike tilknytningsfaktorer, som igjen vil utpeke forskjellige lands rett.

Det kan gjøres unntak fra anvendelse av bakgrunnsretten, enten gjennom internasjonalt preseptoriske regler, eller *ordre public*-forbeholdet. *Ordre public*-forbeholdet er en slags «nødbrems», som kommer til anvendelse etter at en sak er blitt avgjort av bakgrunnsretten.

---

²² Luganokonvensjon 2007 om domsmyndighet i sivile og kommersielle saker, gjennomført i norsk rett ved lov 19. juni 2009 nr. 79 (inntatt som vedlegg til tvisteloven).

²³ Løtveit, *Pantsettelse av immaterialrettigheter* (2021) s. 142

²⁴ LOV-2005-06-17-90 om meklings og rettergang i sivile tvister (tvisteloven-tvl.)

²⁵ Alvik, «Lovvalg og jurisdiksjon for ikke-kontraktuelle erstatningskrav», *Jussens venner*, vol. 40, 2005, s. 281–304 (2005) s. 295

²⁶ Heimdal, *Rettsvalg ved erstatning for krenkende ytringer: studier i internasjonal privatrett* (2013) s. 33

²⁷ Cordero-Moss (2021) s. 35

²⁸ Cordero-Moss (2021) s. 35

Dersom dette resultatet anses å stride mot grunnleggende verdier i landet der saken er tatt inn til doms, vil en kunne se bort fra den delen som strider mot nasjonens grunnleggende verdier.²⁹ Forbeholdet forutsetter at bakgrunnsretten ikke er domstollandets egen rett (*lex fori*). I norsk internasjonal privatrett er forbeholdet lovfestet på flere områder, og er også å regne som et alminnelig ulovfestet prinsipp.³⁰ *Ordre public* bør anvendes meget restriktivt, for best å ivareta det internasjonal-privatrettslige systemet.³¹ Forbeholdet omtales kort i kapittel 3 og 4. Det er imidlertid ikke ordmessig plass til å gi en inngående behandling av *ordre public*-forbeholdets innhold og anvendelsesområdet.³²

Den andre begrensningen av bakgrunnsrettens anvendelse er internasjonalt preseptoriske regler. Internasjonalt preseptoriske regler er regler som skal anvendes selv om tvisten er av internasjonal karakter.³³ Etter at lovvalgsspørsmålet er avgjort, og bakgrunnsretten ikke er domstollandets rett, vil den internasjonalt preseptoriske regelen skjære igjennom på sitt virkeområde. Internasjonalt preseptoriske regler supplerer den anvendte retten, mens saken for øvrig reguleres av den utpekte retten.³⁴

Internasjonalt preseptoriske regler verner interesser av samfunnsmessig relevans.³⁵

Avhandlingens tema åpner for diskusjon om retten til oppreisningserstatning etter norsk rett er å anse som internasjonalt preseptoriske. Dette er uavklart. Jeg velger å nevne det her fordi det kan argumenteres for at dette er internasjonalt preseptoriske regler. I så fall vil alltid norsk rett legges til grunn for å avgjøre oppreisningskravet. Av omfangshensyn avgrenses imidlertid avhandlingen mot spørsmål om internasjonalt preseptoriske regler.³⁶

---

²⁹ Thue (2002) s. 176

³⁰ Prop. 107 L (2017-2018) Lov om arv og dødsboskifte (arveloven), punkt 35.4.5

³¹ Cordero-Moss (2021) s. 153

³² Mer om *ordre public*-forbeholdet hos Giuditta Cordero-Moss, *Internasjonal privatrett* (2021) side 152–190 og Helge J. Thue, *Internasjonal privatrett: Personrett, familierett og arverett: Alminnelige prinsipper og de enkelte reguleringer* (2002) s.176–198

³³ Thue (2002) s. 200

³⁴ Cordero-Moss (2021) s. 103

³⁵ Cordero-Moss (2021) s. 103

³⁶ Generelt om internasjonalt preseptoriske regler hos Giuditta Cordero-Moss, *Internasjonal privatrett* (2021) side 102–151 og Helge J. Thue, *Internasjonal privatrett: Personrett, familierett og arverett: Alminnelige prinsipper og de enkelte reguleringer* (2002) s 199–210

1.4 Terminologi

Begrepsbruken innenfor den internasjonale privatretten er ikke alltid konsekvent.³⁷ Det er derfor hensiktsmessig å avklare avhandlingens begrepsbruk. Latinske uttrykk er gjennomgående brukt i internasjonal privatrett. Av hensyn til lesbarhet og tilgjengelighet, velger jeg imidlertid å bruke mest norske betegnelser i avhandlingen. Likevel er det ikke mulig å komme helt utenom bruk av latinske ord og uttrykk når det fokuseres på lovvalgsregler. Der latinske og andre «fremmedord»³⁸ benyttes, blir disse forklart fortløpende.

Valget av hvilken stats rett som skal anvendes, betegnes enten som lovvalg eller rettsvalg. Det tradisjonelle begrepet er «lovvalg», men dette har i nyere tid blitt kritisert av Thue, som mener at «rettsvalg» er mer treffende.³⁹ Lovgiver har ikke vært konsekvent med begrepsbruken i loven.⁴⁰ På tross av kritikken mot det tradisjonelle begrepet, velger jeg å anvende begrepet «lovvalg». Dette fordi det tradisjonelle begrepet er gjennomgående brukt i de nyeste dommene fra Høyesterett på rettsområdet,⁴¹ og i utredningen av Cordero-Moss.⁴²

Jurisdiksjonsspørsmålet går ut på om norske domstoler er rett «verneting» eller «forum». Disse begrepene brukes om hverandre, men for enkelhetens skyld velger jeg kun å benytte begrepet «jurisdiksjon».

1.5 Avhandlingens oppbygning

I avhandlingens kapittel 2 beskrives betydning EU-retten har innenfor den internasjonale privatretten. Det redegjøres også for de kodifiserte lovvalgsreglene som gjelder for krav om erstatning utenfor kontrakt, hensynet til harmonisering, og hvordan Høyesterett benytter seg av EU-retten i Overgrepsdommen og Krigsforbryterdommen.

---

³⁷ Heimdal (2013) s. 27

³⁸ Thue (2002) s. XLVIII

³⁹ Thue (2002) s. XLIV

⁴⁰ «Lovvalg» er for eksempel brukt i LOV-1964-04-03-1 om mellomfolkeleg-privatrettslege reglar for lausøyrekjøp (kjøpslovvalgsloven) og LOV-2004-03-26-17 om finansiell sikkerhetsstillelse § 9. Mens i LOV-1999-06-25-46 om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) benyttes «rettsvalg».

⁴¹ HR-2020-837-A, HR-2020-1328-A, HR-2020-2175-A, HR-2021-291-A og HR-2021-955-A

⁴² «Utredning om formuerettslige lovvalgsregler», Cordero-Moss (2018)

I kapittel 3 presenteres hovedregelen *lex loci delicti*. Det forklares hvordan den faste lovvalgsregelen skal avveies mot Irma Mignon-formelen. Hovedtyngden av kapitlet omhandler hensynene som begrunner anvendelse av *lex loci delicti*, for å se om dette også er relevant ved krav på oppreisningserstatning i forbindelse med straffesak. Det undersøkes også hvordan Høyesterett resonerte i Overgrepdommen og Krigsforbryterdommen, for å komme frem til det standpunkt at *lex loci delicti* ikke er anvendelig i slike oppreisningssaker.

I kapittel 4 redegjøres det for Irma Mignon-formelen og hvordan den har utviklet seg i norsk rett. Videre analyseres hvordan Høyesterett anvendte Irma Mignon-formelen i Overgrepdommen og Krigsforbryterdommen. I avslutningen i kapittel 5 oppsummeres redegjørelsene i de forutgående kapitlene.

2 Forholdet til EU-retten

2.1 Innledning

I dette kapitlet behandles lovvalgsreglene som følger av EU-retten. Formålet er å gi en redegjørelse for EU-rettens innhold, samt å synliggjøre hvorfor dette er relevant for norsk internasjonal privatrett. Videre ses det hen til hvordan Høyesterett benytter EU-retten i Overgrepssdommen og Krigsforbryterdommen.

De ulike hensynene som er gjeldende på ett rettsområde, kan gi bidrag til tolkningen av rettsdisiplinens regler.⁴³ I den internasjonale privatretten er ett av de viktigste hensynene rettsenhet over landegrensar. Til tross for at den internasjonale privatretten er en nasjonal rettsdisiplin, er det behov for harmoniserte regler på internasjonalt nivå.⁴⁴ Harmoniserte regler ivaretar hensynet til de involverte forutberegnelighet. For saksøkte vil det være vanskelig å forutse sin rettsstilling om alle lands internasjonale privatrett har forskjellig innhold. Videre er det viktig at statene praktiserer sin internasjonale privatrett så ensartet som mulig for å forhindre taktisk saksanlegg, også kjent som forumshopping.⁴⁵ Det er hvert enkelt lands internasjonale privatrett som peker ut hvilket lands materielle rett som skal anvendes. Dersom saken har tilknytning til flere land, og man kan anlegge sak i ulike stater, står saksøker fritt til å velge hvor saken skal anlegges. Saksøker vil i et slikt tilfelle, med stor sannsynlighet, velge å anlegge sak i det landet hvor saksøker tenker hen kommer best ut av det. Faste lovvalgsregler som er ensartet over landegrensar, vil hindre dette.

I EU-retten foreligger det derfor nedskrevne lovvalgsregler for tvister om erstatning utenfor kontrakt i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 864/2007 av 11. juli 2007 om lovvalgsregler for forpliktelser utenfor kontrakt (heretter Roma II-forordningen). Siden norsk rett har få rettskilder om lovvalgsspørsmålet vil EU-retten gi god veiledning på området. Som nevnt innledningsvis har Norge ratifisert Luganokonvensjonen, og har ensartete jurisdiksjonsregler med EU-landene. I Cordero-Moss' enpersonsutredning belyses uheldigheten ved at det hefter stor usikkerhet rundt lovvalget i norsk rett, spesielt siden det i økende grad forekommer saker på formuerettens område med internasjonale elementer. Om

---

⁴³ Nygaard (2004) s. 23

⁴⁴ Cordero-Moss (2021) s. 2

⁴⁵ Cordero-Moss (2021) s. 2

forholdet til Roma II-forordningen presiseres at det er nærliggende å se hen til EU-forordningene, fordi de «danner det systematiske grunnlaget for alle EU-lovvalgsregler». Videre utgjør Roma II-forordningen, på grunn av EØS-avtalen, allerede «den rettslige rammen for enkelte lovvalgsregler som allerede er del av det norske juridiske systemet».⁴⁶ Cordero-Moss foreslår at hovedregelen om skadestedets rett lovfestes i norsk rett, slik den er kodifisert i Roma II-forordningen.⁴⁷

I det videre redegjøres det for de delene av Roma II-forordningen som er relevant for avhandlingen, og hvilken betydning forordningen har for norsk internasjonal privatrett. Videre analyseres Høyesteretts vektlegging av forordningen i Overgrepsdommen og Krigsforbryterdommen. Formålet med gjennomgangen er å fastslå innholdet i Roma II-forordningen, og hvilken betydning Høyesterett tiller forordningen i dommene. Det undersøkes her også om dette har overføringsverdi til andre saker om oppreisningskrav i forbindelse med straffesak. I gjennomgangen er det sett hen til den danske versjonen av Roma II-forordningen, fordi dette er språkversjonen som ligger nærmest norsk.

2.2 Roma II-forordningen

Gjennom Roma II-forordningen har EU kodifisert lovvalgsregler for erstatningskrav utenfor kontrakt.⁴⁸ Forordningen trådte i kraft 11. januar 2009, og anses som en milepæl i EU sitt arbeid med å utarbeide en enhetlig og harmonisert internasjonal privatrett mellom medlemslandene.⁴⁹ Ved tolkning av forordningen skal den EU-rettslige metode anvendes. Dette innebærer blant annet at forordningen skal tolkes i lys av kontekst og formål.⁵⁰ Det følger av artikkel 1 første setning at forordningen gjelder for forpliktelser utenfor kontrakt på det «civil- og handelsrettlige område i alle situationer, hvor der skal foretages et lovvalg».⁵¹ Formålet med forordningen er å oppnå ensartete regler mellom landene i Europa for å ivareta

---

⁴⁶ «Utredning om formuerettslige lovvalgsregler», Cordero-Moss (2018) s. 18

⁴⁷ «Utredning om formuerettslige lovvalgsregler», Cordero-Moss (2018) s. 193

⁴⁸ Følger av artikkel 1 fjerde ledd at forordningen ikke gjelder for Danmark.

⁴⁹ Cordes, Stenseng og Lenda (2010) s. 437

⁵⁰ Mer om EU-rettslig metode og tolkning av forordninger i Fredriksen og Mathisen, *EØS-rett*, 3. utgave 2018, s.295–324.

⁵¹ Unntak fra anvendelsesområdet er nevnt i artikkel 1 andre setning og artikkel 1 nr. 2.

forutsigbarheten til de involverte. Videre er det også et mål at lovvalgsreglene skal balansere hensynet til den påståtte skadevolders- og skadelidtes interesser.⁵²

Roma II-forordningen artikkel 4 første ledd kodifiserer skadestedets rett som hovedregel for lovvalget. Ved skadestedets rett menes her det landet hvor skaden inntreffer (*lex loci damni*). I artikkel 4 andre ledd er det gjort unntak fra skadestedets rett i de saker hvor skadelidte og skadevolder har samme hjemland på tidspunktet skaden oppstår. I slike tilfeller skal retten i deres felles hjemland anvendes på forholdet.

Artikkel 4 tredje ledd åpner videre for at det kan gjøres unntak både fra hovedregelen i første ledd og unntaket i andre ledd, i de tilfeller saksforholdet har «en åpenbart nærmere tilknytning til et annet land». I fortalens punkt 14 fjerde og femte punktum er unntaket begrunnet med at det må foreligge fleksible lovvalgsregler, slik at domstolen har mulighet til å sikre et rettferdig og passende resultat i enkeltsaker hvor det er behov for det. Fortalen understreker at artikkel 4 tredje ledd kun er anvendelig i de tilfeller det er «åpenbart».⁵³ Ordlyden tilsier at det ikke er nok at forholdet har en sterk tilknytning til et annet land, men at det må foreligge en betydelig sterkere tilknytningen enn til det landet som er utpekt av artikkel 4 første eller andre ledd. Unntaket skal tolkes snevert og skjønnsmessig,⁵⁴ og det er bred enighet om at det skal praktiseres meget restriktivt.⁵⁵ Bakgrunnen er at forordningens hovedformål, om å skape forutberegnelighet, best ivaretas ved en restriktiv anvendelse av unntaket.⁵⁶

2.3 Harmoniseringshensyn

I den internasjonale privatretten er harmonisering et grunnleggende hensyn, og det må forstås slik at statene så langt det er mulig bør prøve å oppnå rettsenhet seg imellom. Faste lovvalgsregler er med på å harmonisere den internasjonale privatretten. De hindrer taktisk saksanleggelse, ved at en fast lovvalgsregel utpeker den samme materielle retten, uansett hvilken domstol saken havner hos. Videre er det lettere for partene å forutse sin rettsstilling når flere land opererer med den samme hovedregel for valg av den materielle retten. For den

---

⁵² Roma II-forordningens fortale avsnitt 16.

⁵³ Roma II-forordningens fortale avsnitt 14 3. punktum.

⁵⁴ Pii og Nielsen, «Rom II-forordningen», *Ugeskrift for rætsvenen*, 2008, Avd B s. 283-292, på s. 287

⁵⁵ Corder-Moss (2021) s. 535

⁵⁶ Cordero-Moss, «Den nye europeiske internasjonale formuerettens og norsk internasjonal formuerett», *Lov og rett*, vol. 48 2, 2009, s. 67–83, på s. 82

skadelidte part, som krever oppreisningserstatning, er det særlig viktig med harmoniserte og forutsigbare regler. Vedkommende har allerede vært utsatt for en straffbar handling, og har derfor et særlig behov for å kunne forutse sin rettsstilling.

Det foreligger ikke et slikt samarbeid mellom EFTA-statene og EU på lovvalgsområdet som på jurisdiksjonsområdet. Selv om Roma II-forordningen ikke er rettslig bindende for norske domstoler, tilsier harmoniseringshensynet at norske domstoler skal legge vekt på EU-retten.

Under arbeidet med å lovfeste lovvalgsregler, har lovgiver ved flere anledninger gitt uttrykk for viktigheten av en ensartet internasjonal privatrett. Allerede i 1985 sa Justisdepartementet at det er:

«ønskelig at flest mulig land har sammenfallende lovvalgsregler slik at partene i en konflikt ikke kan påvirke utfallet av saken ved å anlegge søksmål et bestemt sted (såkalt «forum shopping»). EF-konvensjonenes regler er også på sitt område i det vesentlige sammenfallende med gjeldende norsk rett».⁵⁷

Under omdannelsen av Romakonvensjonen, nesten tjue år senere, skrev EU-kommisjonen en grønbok.⁵⁸ Denne ble sendt ut på høring av justisdepartementet hvor det ble uttalt at:

«Ut fra behovet for enhetsløsning i saker som har tilknytning til mer enn én rettsorden er det grunn til å legge stor vekt på hvordan spørsmålene er løst i rettssystemer det er naturlig for oss å sammenligne oss med og som i mange tilfeller er den rettsorden saken alternativt blir å løse i henhold til. De løsninger som følger av Roma-konvensjonen vil derfor ha stor betydning for utformingen av norsk rett.»⁵⁹

Dette viser at hensynet til harmonisering med EU-retten lenge har stått sentralt i den norske internasjonale privatretten. I dag foreligger også Cordero-Moss sin utredning, som anbefaler at det tas utgangspunkt i EU-retten ved lovfesting av lovvalgsregler på formuerettens område.

---

⁵⁷ Justisdepartementets høringsnotat, «Utkast til lov om interlegale lovvalgsregler på formuerettens område», 20. mai 1985, som sitert hos Cordero-Moss (2021) s. 11

⁵⁸ Cordero-Moss (2021)

⁵⁹ Justisdepartementets høringsnotat til «Grønbok om mulig endringer i Romakonvensjonen 19. juni 1980 om lovvalg på kontraktsrettens område» 13. juni 2003, som sitert hos Cordero-Moss (2021) s. 12

I Høyesteretts avgjørelse i Rt. 2009 s. 1537, Bokhandlerdommen, ble også viktigheten av harmoniserte regler med EU belyst. I avsnitt 34 uttalte førstvoterende at hvor det i norsk rett ikke foreligger avvikende lovregulering, skal det av hensyn til rettsenhet, legges vekt på løsningen som følger av EU-retten.

Roma II-forordningen gjelder for de fleste land i Europa. Det er derfor nærliggende at norsk internasjonal privatrett harmoniseres med forordningen. Roma II-forordningen vil dermed kunne gi grunnlag for å avgjøre lovvalgsspørsmål ved oppreisningskrav i forbindelse med straffesak.

2.4 Høyesteretts anvendelse av Roma II-forordningen i Krigsforbryterdommen

I Krigsforbryterdommen konkluderte førstvoterende i avsnitt 44, etter en gjennomgang av sakens særegne momenter og de hensyn som gjorde seg gjeldende, at den faste lovvalgsregelen, *lex loci delicti*, ikke uten videre kom til anvendelse. Videre, etter det ble konstatert at det må trås varsomt ved bruk av *lex loci delicti* i slike saksforhold, viste førstvoterende til Roma II-forordningen, og uttalte:

«Jeg kan ikke se at spørsmålet kommer i en annen stilling ved at også Roma II-forordningen artikkel 4 nr. 1 kodifiserer skadestedets rett som internasjonal lovvalgsregel i saker om erstatning utenfor kontrakt.»

Førstvoterende begrunnet uttalelsen med å vise til artikkel 31, hvor det følger at forordningen bare skal anvendes på skadevoldende handlinger som finner sted etter ikrafttredelsen 11. januar 2009. De straffbare handlingene i saken fant sted på starten av 90-tallet. Forordningen fikk derfor ikke anvendelse på forholdet, og Høyesterett konkluderte med at handlingene fant sted så lenge før forordningen trådte i kraft at den ikke kunne ha overføringsverdi til saken.⁶⁰

Videre uttalte førstvoterende at lovvalgsregelen i Roma II-forordningen «bør anvendes i norsk internasjonal privatrett ut fra hensynet til behovet for rettsenhet med EU». Høyesterett bekreftet her tidligere uttalelser om forordningens betydning. I Rt. 2009 s. 1537, Bokhandlerdommen, uttalte Høyesterett at hensynet til rettsenheten taler for at vi «legger

---

⁶⁰ Rt. 2011 s. 531 (Krigsforbryterdommen) avsnitt 46

vekt» på den løsningen som EU-landene har valgt.⁶¹ I Krigsforbryterdommen forsterket dermed Høyesterett sin tidligere uttalelse ved å understreke at EU-retten *bør* anvendes.⁶²

Derneft reiste førstvoterende spørsmål om Roma II-forordningen kommer til anvendelse på sivile saker som springer ut av straffbare forhold:

«Det kan dessuten reises spørsmål om forordningen tar sikte på å løse lovvalget for sivile krav som springer ut av straffbare forhold. (...) Av avsnitt 6 i fortalen fremgår det at ønsket om felles lovvalgsregler blant medlemslandene særlig er begrunnet i hensynet til det indre markedes funksjon. Et lovvalg i tråd med forordningens hovedregel i artikkel 4 nr. 1 kan i den foreliggende sak neppe begrunnes i et slikt hensyn».⁶³

At Høyesterett valgte å stille seg tvilende til forordningens anvendelse generelt for krav som springer ut av straffbare forhold, er betenkelig. Som redegjørelsen under punkt 2.2 fremhevet, er reglene ikke bare begrunnet i hensynet til det indre marked, men også til ivaretagelse av de involvertes forutberegnelighet, og skal balansere hensynet til den påstått skadevolders- og skadelidtes interesser.

Høyesterett stiller seg her etter min mening unødvendig kritisk til anvendelsen av Roma II-forordningen. Når forordningen ikke kommer til anvendelse på forholdet på grunn av artikkel 33, er det etter mitt syn ikke nødvendig å stille spørsmål generelt for krav som springer ut av straffbare forhold. Signalene som sendes ut er ikke i overensstemmelse med lovgivers ønske om å oppnå en ensartet rett.⁶⁴ Cordero-Moss poengterer at hensynet til det indre markedes funksjon kan være relevant når det sivile kravet er knyttet til straffbare forhold som springer ut av for eksempel økonomisk virksomhet. Videre understreker hun og at det ikke finnes holdepunkter i Roma II-forordningen for å unnta alle sivile krav i forbindelse med straffbare forhold.⁶⁵ Det hadde vært mer hensiktsmessig om førstvoterende knyttet tvilen om

---

⁶¹ Rt. 2009 s. 1537 avsnitt 34

⁶² Marie Nesvik, «Lovvalg, erstatning for straffbare handlinger begått av utlending i utlandet. Rt. 2011 s. 531», *Nytt i privatretten*, 13 (2011) nr. 4 s. 25–26, på s. 26

⁶³ Rt. 2011 s. 531 (Krigsforbryter) avsnitt 47

⁶⁴ Se punkt 2.3

⁶⁵ Cordero-Moss (2021) s. 507

anvendelsesområdet opp mot sivile krav som springer ut av krigsforbrytelser. En slik tvil er forståelig, siden slike forhold står i en særstilling.

EU-domstolen løste den 15. februar 2007 spørsmålet om Roma II-forordningen kommer til anvendelse på krav som springer ut av krigsforbrytelser.⁶⁶ Resultatet er at krigsforbrytelser kvalifiseres som utøvelse av offentlig myndighet, og at de således ikke er å regne som «forpligtelser uden for kontrakt på det civil- og handelsretlige område», jf. Roma II-forordningen artikkel 1. Roma II-forordningen kommer derfor ikke til anvendelse på oppreisningskrav som springer ut av krigsforbrytelser. Saken som var oppe til behandling omhandlet Luganokonvensjonen, men drøftelsen kan overføres til Roma II-forordningen.⁶⁷

2.5 Høyesteretts anvendelse av Roma II-forordningen i Overgrepdommen

I Overgrepdommen ble det bekreftet at Roma II-forordningen kommer til anvendelse på erstatningskrav som springer ut av straffbare forhold.⁶⁸ Førstvoterende tok avstand fra uttalelsene i Krigsforbryterdommen ved at det ikke ble knyttet tvil til forordningens anvendelse generelt for krav som springer ut av straffbare forhold. Det ble presisert at tvilen knytter seg til om *lex loci delicti* er en fast lovvalgsregel for «oppreisningskrav med grunnlag i alvorlige integritetskrenkelser, som fremmes i forbindelse med en straffesak».⁶⁹

Førstvoterende brukte ikke forordningen direkte, men begrunnet sitt standpunkt med at anvendelse av Roma II-forordningen ville ført til samme resultat. Det ble her lagt vekt på at tilknytningen til Bahamas var «vilkårlig», og at det etter fortalen dermed var rom for å benytte unntaket i artikkel 4 tredje ledd.

Hvorfor Høyesterett valgte å ikke anvende Roma II-forordningen direkte, kan det stilles spørsmål ved. Etter en gjennomgang av forordningens artikkel 4 første og tredje ledd belyste førstvoterende problemstillingen om hovedregelen i det hele tatt kom til anvendelse.⁷⁰ Etter hovedregelen er det loven i det «landet» skaden skjedde som skal komme til anvendelse. I

---

⁶⁶ Dom av 15. februar 2007 [C5], *Lechouritou*, C-292/05, EU:C:2005:446, avsnitt 32–34

⁶⁷ Cordero-Moss (2021) s. 506

⁶⁸ HR-2021-955-A avsnitt 44

⁶⁹ HR-2021-955-A avsnitt 42

⁷⁰ HR-2021-955-A avsnitt 45 og 46

saken som var oppe til behandling, hadde voldtekten skjedd på et skip. Det knyttet seg derfor usikkerhet til om hovedregelen i artikkel 4 første ledd kom til anvendelse på forholdet. Ved fremgangsmåten førstvoterende benyttet i avgjørelsen, unngikk Høyesterett å ta stilling til dette, noe som kan være en av grunnene til at Roma II-forordningen ikke fikk direkte anvendelse.

Dommen viser at det ved lovvalg for sivile krav som springer ut av en straffesak, bør legges vekt på Roma II-forordningen. Unntak gjelder for krigsforbrytelser og andre straffbare handlinger som faller utenfor forordningens anvendelsesområde. Denne forståelsen er også lagt til grunn i utredningen til ny lovvalgslov, hvor det uttales at det er nærliggende at norsk rett legger til grunn den europeiske forståelsen i forbindelse med lovvalg.⁷¹ I saker om oppreisningskrav, som springer ut av en straffbar handling som straffefølges i Norge, hvor tilknytningen til skadestedet er «vilkårlig», vil Høyesteretts uttalelser angående Roma II-forordningens unntak i artikkel 4 tredje ledd ha overføringsverdi.

Drøftelsen over illustrerer at det ikke oppstilles en annen regel for erstatningskrav i forbindelse med straffesak i Roma II-forordningen. Sivile erstatningssaker i forbindelse med en straffesak følger, på lik linje med andre erstatningskrav utenfor kontrakt som ikke springer ut av straffbare forhold, hovedregelen om skadestedets rett.⁷² Dette medfører at det er enkelt for de involverte i saken, og alle som skal anvende den internasjonale privatretten, å ta stilling til lovvalgsspørsmålet. Sett i sammenheng med lovgivers og Høyesteretts målsetning om å oppnå ensartete regler med EU, er det fornuftig å anvende hovedregelen i Roma II-forordningen på oppreisningskrav som springer ut av straffbare forhold.

---

⁷¹ «Utredning om formuerettslige lovvalgsregler», Cordero-Moss (2018) s. 118

⁷² Cordero-Moss (2021) s. 533

3 Hovedregelen *lex loci delicti*

3.1 Innledning

I dette kapittelet behandler jeg lovvalgsregelen *lex loci delicti*. Det redegjøres for lovvalgsregelens bakgrunn i norsk rett og hvordan den skal avveis mot Irma Mignon-formelen. Videre redegjøres det for hensynene som begrunner *lex loci delicti* som fast lovvalgsregel, for så å se på hvordan Høyesterett vektlegger hensynene ved spørsmål om lovvalg i forbindelse med oppreisingserstatning tilknyttet straffesak. Formålet er å undersøke om det er hensiktsmessig å ikke følge den faste lovvalgsregelen i saker om oppreisningskrav tilknyttet straffesak, eller om de hensyn som begrunner *lex loci delicti* også bør være utslagsgivende i slike saker. I Overgrepssdommen og Krigsforbryterdommen kom Høyesterett til at *lex loci delicti* ikke var anvendelig.

Som nevnt innledningsvis er forskjellen på Irma Mignon-formelen og faste lovvalgsregler at det ved anvendelse av Irma Mignon-formelen tas utgangspunkt i et konkret saksforhold, for å se hvilket land forholdet har sin nærmeste tilknytning til. Faste lovvalgsregler er imidlertid utformet etter typetilfeller, der det etter en objektiv vurdering på forhånd er fastslått hvor slike saksforhold generelt har sin nærmeste tilknytning. Begge løsninger søker å utpeke retten i det landet forholdet har sin nærmeste tilknytning til. Forskjellen på fremgangsmåtene er at den faste lovvalgsregelen er objektiv for å ivareta hensynet til forutberegnelighet, noe som medfører at regelen kanskje kan slå uheldig ut i enkelttilfeller. Irma Mignon-formelen ivaretar ikke forutberegnelighet på lik linje. Fokuset er heller på å komme frem til det mest hensiktsmessige resultatet i hver sak.

3.2 Utviklingen av *lex loci delicti*

Faste lovvalgsregler bygger på en antagelse om at regelen gjenspeiler den nærmeste tilknytningen for typetilfellet. På erstatningsrettens område er det derfor skadestedets rett som er tilknytningsfaktor, da det antas at saker om erstatning utenfor kontrakt som utgangspunkt har nærmest tilknytning til den staten hvor skaden oppsto.

Skadestedets rett har i en årrekke blitt brukt som tilknytningsfaktor for erstatning utenfor kontrakt, og er å anse som norsk sedvanerett.⁷³ I Rt. 1906 s. 165 (Augusta-dommen) hadde et

---

⁷³ Cordero-Moss (2021) s. 521

norsk skip på vei fra Finland til England kollidert med et russisk skip i Kielkanalen. Mindretallet på tre dommere begrunnet lovvalget med henvisning til Arendal sjøretts premisser, som la til grunn skadestedets rett.⁷⁴ Flertallet på fire dommere valgte å ikke ta stilling til lovvalgsspørsmålet generelt, da det etter deres mening var klart at tysk rett kom til anvendelse på forholdet.⁷⁵ Selv om førstvoterende ikke tok stilling til lovvalgsspørsmålet, har dommen i senere rettspraksis og teori blitt lagt til grunn for at hovedregelen er skadestedets rett.⁷⁶ Også i Irma Mignon-dommen fra 1923 nevner førstvoterende at utgangspunktet for lovvalget er skadestedets rett.⁷⁷

Videre har lovgiver lagt *lex loci delicti* til grunn som hovedregel.⁷⁸ I Krigsforbryterdommen legger Høyesterett seg på samme linje, og understreker at for saker om erstatning utenfor kontrakt er hovedregelen at skadestedets rett skal avgjøre tvisten.⁷⁹ Dette ble også fulgt opp i Overgrepsdommen.⁸⁰ Det hersker dermed ingen tvil om at utgangspunktet for løsning av lovvalget ved erstatning utenfor kontrakt er at skadestedets rett legges til grunn.

3.3 Avveilingen av lovvalgsreglene

I Krigsforbryterdommen beskrev førstvoterende tilnærmingen til lovvalgsspørsmålet slik:

«Utgangspunktet for lovvalget er – der det ikke finnes lov, sedvane eller andre fastere regler som regulerer spørsmålet – å finne frem til den stat som saken etter en totalbedømmelse har sin sterkeste eller nærmeste tilknytning til (Irma Mignon-formelen).»

Utgangspunktet om at faste lovvalgsregler skal anvendes på de områder hvor de er etablert, er blitt fulgt opp i flere dommer.⁸¹ At Høyesterett gir de faste lovvalgsreglene forrang på de

---

⁷⁴ Heimdal (2013) s. 138

⁷⁵ Rt. 1906 s. 165 s. 166

⁷⁶ Thue (2001) s. 17

⁷⁷ Rt. 1923 II s. 1158

⁷⁸ Ot. prp. nr. 33 (1988-1989) om endringer i lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall, s. 25

⁷⁹ Rt. 2011 s. 531 avsnitt 29 med henvisning til Rt. 2009. 1537 (Bokhandlerdommen) avsnitt 33.

⁸⁰ HR-2021-955-A avsnitt 24

⁸¹ HR-2016-1251-A avsnitt 27, HR-2017-1297-A avsnitt 72, HR-2018-869-A avsnitt 92, HR-2019-1929-A avsnitt 24, HR-2019-2420-A avsnitt 24 og HR-2021-955-A avsnitt 21

områder der de har utviklet seg er hensiktsmessig, da dette best ivaretar hensynet til forutberegnelighet og harmonisering.

Spørsmålet Høyesterett sto ovenfor i Krigsforbryterdommen og Overgrepdommen var om lovvalgsregelen *lex loci delicti* er fast etablert som lovvalgsregel for saker om oppreisningserstatning i forbindelse med straffesaker.

Høyesterett uttalte i Krigsforbryterdommen at i saker om oppreisningserstatning i forbindelse med straffesak bør det vises varsomhet med å avgjøre lovvalget ut fra hovedregelen om skadestedets rett. Denne oppfatningen legges også til grunn i Overgrepdommen.⁸² Det oppstilles her et skille mellom oppreisningserstatning i forbindelse med straffesak, og annen erstatning utenfor kontrakt. Samtidig har Høyesterett fastslått i Overgrepdommen at Roma II-forordningen kommer til anvendelse på oppreisningskrav i forbindelse med straffesak.⁸³ Det førstvoterende stilte seg tvilsom til, var om skadestedets rett kommer til anvendelse når straffesaken knytter seg til alvorlige integritetskrenkelser.

I det videre redegjøres det for hensynene bak *lex loci delicti*. Formålet er å undersøke om hensynene bak lovvalgsregelen også gjør seg gjeldende når det er tale om oppreisningserstatning i forbindelse med straffesak, eller om det er mer hensiktsmessig å anvende en annen lovvalgsregel. Avslutningsvis redegjøres det for hvordan Høyesterett kom frem til det standpunktet at *lex loci delicti* ikke var anvendelig i Overgrepdommen og Krigsforbryterdommen.

3.4 Hensynene som begrunner *lex loci delicti* som hovedregel

3.4.1 Forutberegnelighetshensynet

I Krigsforbryterdommen belyste førstvoterende hensynet til rimelighet og forutsigbarhet som et av de mest fremtredende hensynene bak lovvalgsregelen *lex loci delicti*.⁸⁴ Førstvoterende uttrykte at lovvalgsregelen vil skape:

---

⁸² HR-2021-955-A avsnitt 30

⁸³ Se punkt 2.5.

⁸⁴ Rt. 2011 s. 531 avsnitt 31

«størst mulig forutberegnelighet omkring [skadevoldere] sitt mulige ansvar, særlig med tanke på ansvarsforebygging og ansvarspulverisering gjennom forsikring osv».

I teorien trekkes også forsikringsmessige hensyn inn som støtteargument til å anvende *lex loci delicti* som hovedregel, da det medfører at en kan tilpasse forsikringsavtaler etter oppholdslandets rett.⁸⁵ Thue trekker frem at det ved hensynet til forutberegnelighet ikke nødvendigvis er snakk om den rettslige forutberegneligheten en har ved å forvolde skade, eller å bli påført skade i fremmed land, men de «sosiale og faktiske forventninger».⁸⁶ Folk vil forholde seg til, og handle i tråd med, sine omgivelser. Derfor er det «i forhold til disse omgivelsene deres handlinger og unnlateringer må karakteriseres».⁸⁷ At skadestedets rett anvendes på erstatningsspørsmålet, anses således som rimelig for begge parter.

Videre burde erstatningsansvaret for den skadevoldende part, som forårsaker skade i sin hjemstat, ikke avhenge av at den skadelidte tilfeldigvis var fra en annen stat. I motsatt tilfelle, når en volder skade i utlandet, er det rimelig at den som har forvoldt en skade i en annen stat enn hvor vedkommende er statsborger, underlegges de regler hvor handlingen ble begått. Dette skyldes at det er nærliggende for skadevolderen å innrette seg etter loven som gjelder hvor en oppholder seg. For skadelidte er det rimelig at skadestedets rett blir lagt til grunn for å avgjøre erstatningskravet, da dette ikke burde bero på skadevolderens eventuelle tilknytning til en annen stat.⁸⁸

Ved oppreisningserstatning etter en straffbar handling vil hensynet til forutberegnelighet derimot ikke ha samme gjennomslagskraft og relevans. Høyesterett har i Overgrepssdommen og Krigsforbryterdommen uttalt at når skadevolder forsettlig har utsatt andre for mishandling og alvorlig skade, gjør ikke hensynet seg gjeldende.⁸⁹ Dersom skadevolder har innrettet seg og overveiet risiko for ansvar forut for handlingen, har «overveielser ikke krav på beskyttelse

---

⁸⁵ Cordes, Stenseng og Lenda (2010) s. 424

⁸⁶ Thue (2001) s. 19

⁸⁷ Thue (2001) s. 19.

⁸⁸ Nielsen, *Internasjonal privat- og procesret* (1997) s. 597

⁸⁹ HR 2011 s. 809 A avsnitt 44 og HR 2021 s. 955 A avsnitt 32

ved avgjørelsen av lovvalgsspørsmålet».⁹⁰ Hensynet taler derfor ikke for å anvende skadestedets rett i de tilfeller dette er for å verne om skadevolders forutberegnelighet.

Det skal poengteres at i begge dommene ville det ikke vært rimelig overfor de skadelidte å anvende skadestedets rett. I Krigsforbryterdommen ville anvendelse av bosnisk rett medført at de skadelidtes erstatningskrav var foreldet. Etter saksforholdet i Overgrepsdommen var det heller ikke rimelig å anvende skadestedets rett ut fra skadelidtes forutsetninger. Voldtekten skjedde på et skip med flaggstat på Bahamas. Tiltalte var norsk statsborger, fornærmede var amerikansk statsborger, og de befant seg på et cruiseskip i Middelhavet på tur til Frankrike. Tilknytningen til Bahamas var fjern for skadelidte, og skadelidte var den parten som prosederte for anvendelse av norsk rett. Hensynet til forutberegnelighet sto dermed ikke sterkt i noen av sakene. I teori er det også belyst at anvendelse av *lex loci delicti* kan føre til urimelige resultater i tilfeller hvor tilknytningen til skadestedet for både skadevolder og skadelidte er preget av tilfeldigheter.⁹¹ Dette illustreres godt av saksforholdet i Overgrepsdommen.

Selv om hensynet til rimelighet og forutberegnelighet for den skadelidte ikke ble tillagt nevneverdig vekt i Overgrepsdommen og Krigsforbrytelsesdommen, kan slike hensyn likevel gjøre seg gjeldende i andre saker om oppreisningserstatning tilknyttet straffesak. Dersom overgrepet i Overgrepsdommen hadde skjedd innenfor landegrensene til en stat, hadde det vært mulig å argumentere for at hensynet til den fornærmedes forutberegnelighet tilsier anvendelse av *lex loci delicti*. Dersom for eksempel en svensk statsborger blir voldtatt i Sverige av en tysk statsborger, og tyske myndigheter straffefølger saken i Tyskland, anses det urimelig om den svenske statsborgerens oppreisningskrav blir avgjort av tyske erstatningsregler. For å få frem poenget ytterligere kan det konstateres at vi fra et norsk ståsted tar det som en selvfølge at nordmenn som blir voldtatt i Norge får oppreisningserstatning etter norsk rett. At overgriperen er utenlandsk og blir straffefølgt i sin hjemstat, endrer ikke standpunktet om at norsk rett er det rimelige utgangspunktet for fastsettelse og utmåling av erstatningen.

---

⁹⁰ HR 2011 s. 809 A avsnitt 44 og HR 2021 s. 955 A avsnitt 33

⁹¹ Nielsen (1997) s. 598

Det kan med andre ord forekomme saker om oppreisningskrav i forbindelse med straffesak hvor hensynet til skadelidtes forutberegnelighet tilsier anvendelse av skadestedets rett. Dette tilfellet har ikke vært oppe til behandling i Høyesterett. Hensynet til skadelidtes forutberegnelighet er et av de viktigste momentene i avgjørelsen av lovvalgsspørsmålet i saker om oppreisningserstatning som springer ut av straffbare forhold. I saker som nevnt i eksempelet i avsnittet ovenfor, hvor hensynet til skadelidtes forutberegnelighet gjør seg gjeldende, er skadestedets rett det rimeligste resultatet. Siden forutberegnelighet er et av de mest fremtredende hensynene bak den faste lovvalgsregelen, er det stor sannsynlighet for at domstolen vanskeligere vil komme seg unna anvendelse av skadestedets rett i tilfeller hvor hensynet gjør seg gjeldende.

3.4.2 Hensynet til statssuverenitet

Hensynet til statssuverenitet er også en begrunnelse for *lex loci delicti*. Dette viser Høyesterett til i Augustadommen.⁹² Bakgrunnen for vektleggingen av hensynet er at hver stat hersker over sin interne rett. Handlinger som medfører erstatningsmessig skade begått på dens territorium, må derfor løses etter denne stats lovgivning.⁹³

Fra et samfunnssynspunkt er det viktig å anvende *lex loci delicti*, da hver stat har krav på å verne sitt land etter sine interne regler.⁹⁴ Prevensjonshensynet trekker i retning av at det er rimelig for statene å anvende den faste lovvalgsregelen. Slik får de adferdsregulerende lovene, som er gitt for å gjelde på territoriet, anvendelse på krenkende handlinger utført i landet. Videre ivaretas kompensasjonshensynet best ved anvendelse av skadestedets rett. De stater som særlig vektlegger dette hensynet, vil få sine interesser ivaretatt når dens egen rett legges til grunn for utmåling av erstatning.⁹⁵

Det som skiller avhandlingens problemstilling fra alminnelig erstatning, er at erstatningskravet er tilknyttet en straffesak hvor norske domstoler har utvidet jurisdiksjon etter straffeloven § 5 eller § 6.⁹⁶ Dette medfører at skadestedets suverenitet allerede er begrenset ved at norsk strafferett anvendes på det straffbare forholdet som straffeforfølges i

---

⁹² Rt. 1906 s.165 s.166

⁹³ Cordes, Stenseng og Lenda (2010) s. 424

⁹⁴ Gaarder og Lundgaard (2000) s. 264

⁹⁵ Nielsen (1997) s. 596

⁹⁶ LOV-2005-05-20-28 om straff (straffeloven)

Norge. Faste lovvalgsregler bygger, som nevnt tidligere, på en antagelse om at regelen gjenspeiler den nærmeste tilknytningen for typetilfellet. Ved utformingen av *lex loci delicti* er det ikke tatt høyde for at den skadevoldende handlingen straffefølges i et annet land enn hvor skaden inntraff. Det kan derfor argumenteres for at *lex loci delicti* ikke nødvendigvis er en hensiktsmessig regel i slike saker, siden suverenitetshensyn ikke står like sterkt, når Norge allerede straffefølger den straffbare handlingen.

I Krigsforbryterdommen ble tiltalte straffefølgt etter regelen om norsk universaljurisdiksjon som nå er hjemlet i straffelovens § 5 fjerde ledd, jf. tredje ledd. På domstidspunktet ble krigsforbryteren straffefølgt etter den daværende straffeloven § 12 første ledd nr 4 bokstav a. I Overgrepsdommen foregikk straffefølgningen etter reglene om personaljurisdiksjon som er hjemlet i straffeloven § 5 første ledd bokstav a, jf. nr. 9. Bestemmelsen kommer til anvendelse på voldtekt, og andre bestemte alvorlige integritetskrenkelser som er voldt utenfor norsk territorium av norske statsborgere eller person med bosted i Norge.⁹⁷

Førstvoterende i Krigsforbryterdommen understrekte at universalprinsippet skal forhindre at Norge blir et fristed for utenlandske forbrytere som har begått grove handlinger i utlandet. Videre er prinsippet begrunnet i at landene har en felles interesse i å bekjempe kriminalitet og avskaffelse av alvorlige forbrytelser.⁹⁸

I Overgrepsdommen var ikke hensynet til Bahamas' suverenitet særlig tungtveiende, ettersom handlingen skjedde på et skip i Europa. Det kan argumenteres for at flaggstaten i slike tilfeller har begrenset interesse i å involveres, da handlingen ikke skjedde på deres landterritorium eller i nærheten av dette.

Derimot vil statssuverenitetsinteresser gjøre seg gjeldende i saker om voldtekt hvor voldtekten skjer på landterritorium. Videre har staten alltid ha interesse i å anvende sine regler på skadevoldende handlinger som er gjennomført innenfor landegrensene. Det kan derfor argumenteres for at hensynet til statssuverenitet tilsier at norske domstoler skal anvende skadestedets rett på det sivile kravet. Statssuvereniteten er allerede svekket ved at norske myndigheter straffefølger den straffbare handlingen. Ved å anvende skadestedets rett på

---

⁹⁷ HR-2021-955-A avsnitt 29

⁹⁸ Rt. 2011 s. 531 avsnitt 33

det sivile kravet ivaretas hensynet til statssuverenitet ved at dets erstatningsregler anvendes. I motsatt fall vil anvendelsen av norsk rett på erstatningskravet ytterligere begrense statssuvereniteten.

3.4.3 Hensynet til samsvar mellom reglene om domsmyndighet

Hensynet til samsvar mellom reglene om domsmyndighet tilsier at det skal være samsvar mellom reglene som utpeker hvilket land som har jurisdiksjon og hvilket lands materielle rett som kommer til anvendelse. Innenfor den internasjonale erstatningsretten tilsier hensynet til samsvar med reglene om domsmyndighet at *lex loci delicti* anvendes.⁹⁹ Det følger av Luganokonvensjonen artikkel 5 nr. 3 og tvisteloven § 4-5 (3) at saker om erstatning utenfor kontrakt kan anlegges ved skadestedet. Domstolen i den staten skaden skjedde har derfor i de fleste tilfeller jurisdiksjon, og det vil være hensiktsmessig å anvende *lex loci delicti*, siden det fører til at domstolen ikke anvender fremmed rett.¹⁰⁰ Dette ivaretar også prosessøkonomiske hensyn, da dommerne kan anvende den retten de er kjent med.

Ved oppreisningskrav tilknyttet straffesak hvor norske domstoler har utvidet jurisdiksjon etter norsk straffelov, gjør ikke dette seg gjeldende. Hensynet til samsvar mellom reglene om domsmyndighet slår derfor ikke gjennom. Tvert imot vil prosessøkonomiske hensyn tale for anvendelse av norsk rett, slik at norske domstoler ikke må anvende fremmed rett.

Redegjørelsen over viser at de hensyn som begrunner *lex loci delicti* innenfor sitt kjerneområde ikke nødvendigvis står like sterkt når det er tale om oppreisningserstatning i forbindelse med en straffesak som straffeforfølges i Norge. Regelen er utformet med bakgrunn i alminnelige erstatningssaker. De hensyn som ligger til grunn for *lex loci delicti*, er ikke like tungtveiende i saker om oppreisningserstatning tilknyttet straffesak. Saker om oppreisningskrav er et område hvor behov for at hver enkelt sak får et rimelig og rettferdig utfall står sterkt. Det kan derfor anses hensiktsmessig å «trå forsiktig», og ikke anvende *lex loci delicti* uten videre, men påse at de hensyn som begrunner den faste lovvalgsregelen også ivaretar behovet for et rimelig og rettferdig utfall. Den faste lovvalgsregelen *lex loci delicti* er en fornuftig regel innenfor sitt kjerneområde. I de mest alvorlige sakene kan det likevel være

---

⁹⁹ HR-2019-1929-A avsnitt 46

¹⁰⁰ Nielsen (1997) s. 596

hensiktsmessig å ikke anvende *lex loci delicti* for å ivareta hensynet til skadelidtes behov for et rettferdig resultat.

Derimot er det de faste lovvalgsreglene som best harmoniserer den internasjonale privatretten og skaper et klart og tydelig rettskildebilde. Dette taler for at også saker om oppreisningskrav i forbindelse med integritetskrenkelse burde følge hovedregelen. Det foreligger to unntak i Roma II- forordningen artikkel 4. Det burde derfor også «trås forsiktig» med å komme frem til andre løsninger enn de som allerede følger av forordningen, da dette igjen vil før til et rotete rettskildebilde, og gå på bekostning av partenes forutberegnelighet.

I det følgende analyseres det hvordan Høyesterett kom frem til at *lex loci delicti* ikke fikk anvendelse i Overgrepssdommen og Krigsforbryterdommen. Formålet er å undersøke om Høyesteretts resonnering i sakene har overføringsverdi til andre saker hvor det tvistes om lovvalgsspørsmål ved oppreisningskrav tilknyttet straffesak.

3.5 Høyesteretts begrunnelse for å sette *lex loci delicti* til side i Krigsforbryterdommen

Den faste lovvalgsregelen ble, som nevnt, ikke anvendt som lovvalgsregel i Krigsforbryterdommen. Hvorvidt denne lovvalgsregelen skulle komme til anvendelse, ble imidlertid drøftet inngående (fra avsnitt 29 til avsnitt 44). De overnevnte hensynene talte etter Høyesteretts mening i retning av at den alminnelige lovvalgsregelen for erstatning utenfor kontrakt ikke kunne legges til grunn.

Det ble også vist til Rt. 2010 s. 1537 i avsnitt 35, hvor det om oppreisningsinstituttets formål ble uttalt at:

«Oppreisninga har dels ein pønalt karakter. Men oppreisninga er ikkje minst grunna på at det skal givast ein kompensasjon – ei skadebot – for ikkje-økonomisk tap. Oppreisning har også ein ideell funksjon i å uttrykke sterk samfunnsmessig misnøye med den skadegjerande handlinga». ¹⁰¹

Førstvoterende understrekte at oppreisningsansvaret skiller seg fra det tradisjonelle erstatningsansvaret, da det ikke bare begrunnes i et behov for reparasjon, men også i behovet

---

¹⁰¹ Rt. 2010 s. 1537 avsnitt 19

for reaksjon og «en sterk markering av det samfunnsmessige totalt uakseptable i handlingene».¹⁰² Videre ble det òg poengtert at det foreligger et skille mellom oppreisningserstatning i tilknytning til straffesak og alminnelig erstatning, ved at førstnevnte er forbeholdt de mer alvorlige handlinger.¹⁰³

Det ble også vektlagt at skadestedets rett var lite egnet, fordi det i norsk rett er et politisk mål å styrke fornærmedes stilling gjennom erstatningsordninger. Høyesterett viste i den forbindelse til flere internasjonale regler som Norge har ratifisert, som styrker skadelidtes rett til erstatning.¹⁰⁴ Norges internasjonale forpliktelser ble også trukket frem som et argument for å sette *lex loci delicti* til side i Overgrepdommen.¹⁰⁵

De fleste land vil nok påstå at deres egen nasjonale rett best ivaretar landets internasjonale forpliktelser. Hensynet til forutberegnelighet i internasjonal-privatrettslige tvister tilsier derimot at statene må kunne se bort fra den nasjonale retten, og prøve, så langt det er mulig, å oppnå en ensartet rett. Den internasjonale privatretten inneholder unntaksregelen *ordre public*. I de tilfeller resultatet, etter anvendelse av et annet lands rett, strider med grunnleggende verdier i domstollandet, vil forbeholdet kunne påberopes. Poenget i denne sammenhengen er at Høyesteretts argument om at norsk rett skal anvendes for best å ivareta Norges internasjonale forpliktelser, ikke er overbevisende. Hele den internasjonale privatretten baseres på at statene må være åpne for å anvende andre lands rett, og lovvalgsreglene må da tolkes i lys av at det foreligger en sikkerhetsventil i de tilfeller resultatet strider med statens grunnleggende verdier.

I avsnitt 44 konkluderte Høyesterett med at *lex loci delicti* ikke kom til anvendelse. Førstvoterende påpekte at det etter de omstendighetene som tidligere var gjennomgått, bør vises varsomhet ved anvendelse av den faste lovvalgsregelen på oppreisningskrav som springer ut av straffbare forhold, siden *lex loci delicti* er utformet for alminnelige krav om erstatning utenfor kontrakt. Førstvoterende knyttet så hele standpunktet opp mot hensynet til forutberegnelighet. Dette understreker at hensynet til forutberegnelighet er det mest fremtredende hensynet. I avsnittet ble hensynet til forutberegnelighet brukt som et argument

---

¹⁰² Rt. 2011 s. 531 avsnitt 36

¹⁰³ Rt. 2011 s. 531 avsnitt 37

¹⁰⁴ Rt. 2011 s. 531 avsnitt 37–43

¹⁰⁵ HR-2021-955-A avsnitt 39 og 40

for at den faste lovvalgsregelen ikke kom til anvendelse i saken, siden skadevolders forutberegnelighet ikke fortjente beskyttelse. Dommens overføringsverdi begrenses derfor i saker om oppreisningskrav i forbindelse med straffesak hvor hensynet til skadelidtes forutberegnelighet tilsier anvendelse av skadestedets rett. Derimot vil Krigsforbryterdommen, i saker om oppreisningserstatning som springer ut av straffbare handlinger, som ikke omfattes av Roma II-forordningen, ha overføringsverdi for å fastslå hvordan saker utenfor forordningens anvendelsesområde skal løses.

3.6 Høyesteretts begrunnelse for å sette *lex loci delicti* til side i Overgrepsdommen

I vurderingen av om *lex loci delicti* skulle anvendes i Overgrepsdommen, tok førstvoterende utgangspunkt i Krigsforbryterdommen. Det ble bemerket at skadevolderen i Krigsforbryterdommen ble straffeforfulgt etter reglene om universaljurisdiksjon, noe som skilte seg fra saken i Overgrepsdommen, der det var benyttet personaljurisdiksjon.¹⁰⁶

Gjennom avsnitt 31 til 41 gjennomgikk førstvoterende hensynene bak den faste lovvalgsregelen, likt som i Krigsforbryterdommen, og konkluderte med at:

«De forhold jeg nå har gjennomgått, underbygger det som også var Høyesteretts syn i krigsforbryterdommen avsnitt 44: Det bør vises varsomhet med å avgjøre lovvalget i saker om oppreisningsansvar i forbindelse med straffesaker ut fra den regel som i alminnelighet gjelder for krav om erstatning utenfor kontrakt – *lex loci delicti*».¹⁰⁷

Videre oppsummerte førstvoterende sitt syn med at hovedregelen for lovvalg ved erstatning utenfor kontrakt ikke er en fast etablert lovvalgsregel for oppreisningskrav med grunnlag i alvorlige integritetskrenkelser, som fremmes i forbindelse med en straffesak.¹⁰⁸

Etter min mening legger Høyesterett for stor vekt på den overføringsverdien Krigsforbryterdommen har til saksforholdet som var oppe i Overgrepsdommen. Begge sakene omhandler alvorlige straffbare forhold, men alvorlighetsgraden i Krigsforbryterdommen er

---

¹⁰⁶ HR-2021-955-A avsnitt 29

¹⁰⁷ HR-2021-955-A avsnitt 41

¹⁰⁸ HR-2021-955 avsnitt 42

særdeles høy, og gjør at saksforholdet ikke uten videre er sammenlignbart med andre alvorlige integritetskrenkninger.

For å forstå alvorlighetsgraden av saksforholdet i Krigsforbryterdommen, må det nevnes noen forhold som vedkommende ble dømt for. I lagmannsretten ble det stilt strenge krav for å anvende alternativet «ualmindelig Lidelser», i den nå opphevede straffeloven § 223. Til tross for den høye terskelen fant lagmannsretten det bevist at ni fornærmede ble utsatt for slike grove overgrep.¹⁰⁹ Lagmannsretten la til grunn at tiltalte hadde en sentral posisjon med kommandooppgaver i den paramilitære organisasjonen HOS, og at han gjennom sin posisjon pågrep og medvirket til at 13 personer ble holdt fanget i leiren Dretelj i Bosnia-Hercegovina. Høyesterett la vekt på at vedkommende hadde begått grove overgrep overfor forsvarsløse personer, og at overgrepene var etnisk begrunnet.¹¹⁰ Både de kvinnelige og mannlige fangene ble utsatt for voldtekt av fangevoktere, og de innsatte ble også tvunget til å gjennomføre seksuelle handlinger på hverandre.¹¹¹ Flere av overgrepene skjedde samtidig som andre fanger var til stede. De fornærmede ble også utsatt for brutal fysisk vold, og noen av de fornærmede ble tvunget til å slå hverandre.¹¹² Andre forhold som ble trukket frem i straffedommen, var at fangene ble utsatt for psykiske trakasseringer. For eksempel måtte fangene stå opp mot en vegg i flere timer samtidig som soldatene rettet automatgeværene mot dem og uttalte at de skulle skytes.¹¹³ Flere av de fornærmede ble også tvunget til å beite gress, drikke urin og spise avføring.¹¹⁴

I Overgrepdommen poengterte Høyesterett kun at jurisdiksjonshjemmelen i straffeloven ulikt fra Krigsforbryterdommen. Førstvoterende uttalte at Krigsforbryterdommen hadde «betydelig overføringsverdi til et tilfelle som i vår sak, som også gjelder oppreisningsansvar som følge av alvorlige integritetskrenkninger». Høyesterett poengterte heller ikke at Krigsforbryterdommen var et forhold som ikke er omfattet av Roma II-forordningen, mens saksforholdet i Overgrepdommen omfattes av forordningens anvendelsesområde. Hensynet til harmonisering taler for at Høyesterett burde konkludert med at *lex loci delicti* kom til

---

¹⁰⁹ Rt. 2011 s. 514 avsnitt 61

¹¹⁰ Rt. 2011 s. 514 avsnitt 89

¹¹¹ Rt. 2011 s. 514 avsnitt 73

¹¹² Rt. 2011 s. 514 avsnitt 74 og 81

¹¹³ Rt. 2011 s. 514 avsnitt 79

¹¹⁴ Rt. 2011 s. 514 avsnitt 80

anvendelse, for så å anvende unntaket som er hjemlet i artikkel 4 tredje ledd i Roma II-forordningen. Resultatet hadde blitt det samme. I tillegg ville vi i norsk rett fått en avklaring på om erstatningskrav i forbindelse med straffesaker, som omfattes av Roma II-forordningen, skal løses etter *lex loci delicti*.

I avsnitt 44 uttalte førstvoterende at Roma II-forordningen ikke førte til en annen konklusjon enn den førstvoterende ga uttrykk for. Høyesteretts benyttelse av Roma II-forordningen, og standpunkt angående den faste lovvalgsregelen, virker rotete. Som nevnt tidligere (under punkt 2.5) kan dette skyldes at førstvoterende ikke ønsket å ta stilling til om Roma II-forordningen artikkel 4 første ledd kommer til anvendelse på handlinger som har skjedd på et skip. Etter mitt syn svekkes dommens overføringsverdi ved Høyesteretts vektlegging av Krigsforbryterdommen, og bruk av Roma II-forordningen som et argument for sitt standpunkt. Førstvoterende burde ha stilt seg mer kritisk til å ta utgangspunkt i Krigsforbryterdommen, når saksforholdene er av så ulik karakter. Videre ville det, etter mitt syn, vært hensiktsmessig å få klart frem at forholdet i Overgrepsdommen omfattes av Roma II-forordningen, mens forordningen ikke er anvendelig på forhold som var oppe i Krigsforbryterdommen.

Drøftelsen i dette kapitlet viser at Høyesterett oppstiller et skille mellom oppreisningserstatning i forbindelse med straffesak og alminnelige erstatningskrav, i Overgrepsdommen og Krigsforbryterdommen. Saksforholdene i Overgrepsdommen og Krigsforbryterdommen, og Høyesteretts resonnering i dommene, er derimot ikke egnet til å sette et klart prejudikat for i hvilke saker *lex loci delicti* ikke kommer til anvendelse.

I kapittel 4 undersøkes hvordan Høyesterett benytter Irma Mignon-formelen i Overgrepsdommen og Krigsforbryterdommen, for å se om anvendelsen av Irma Mignon-formelen kan ha overføringsverdi til andre saker om oppreisningskrav i forbindelse med straffesak.

4 Irma Mignon-formelen

4.1 Innledning

I dette kapitlet analyseres Irma Mignon-formelen. Det redegjøres for lovvalgsregelens utvikling i norsk rett, og analyseres hvordan Høyesterett anvendte Irma Mignon-formelen i Krigsforbryterdommen og Overgrepdommen. Formålet med kapitlet er å undersøke om Høyesterett anvendte Irma Mignon-formelen for å utvikle en ny lovvalgsregel for oppreisningskrav i forbindelse med straffesak som straffeforfølges i Norge, eller om Høyesterett kun benyttet Irma Mignon-formelen konkret i sakene for å komme frem til et rimelig resultat.

4.2 Utviklingen av Irma Mignon-formelen

Irma Mignon-formelen kom først til uttrykk i Rt. 1923 II s. 1158, kjent som Irma Mignon-dommen. Bakgrunnen for tvisten var en kollisjon mellom to norske skip, «Irma» og «Mignon», i engelsk farvann. Spørsmålet for Høyesterett var hvilket lands rett som skulle anvendes på erstatningsspørsmålet. En enstemmig Høyesterett, satt i avdeling, kom til at norsk rett skulle legges til grunn. Høyesterett gikk dermed bort fra skadestedets rett, som i dette tilfelle ville vært engelsk. Førstvoterende uttalte at saken skal bedømmes etter loven i det land hvor saken har sin sterkeste tilknytning eller hvor den nærmest hører hjemme.¹¹⁵ Siden begge parter var norske konkluderte Høyesterett med at saken hadde sin nærmeste tilknytning til Norge.

Dommen var startskuddet på utviklingen av Irma Mignon-formelen, også kjent som den individualiserende metode. Selv om førstvoterende uttrykker at denne løsningen ikke kan anvendes uten videre,¹¹⁶ er den brukt som grunnlag for å vurdere alle elementer i en sak og avgjøre lovvalgsspørsmålet konkret, uten begrunnelse i noe tilknytningsfaktor.¹¹⁷ I dag kan det ved et likt saksforhold som i Irma Mignon-dommen ses til Roma II-forordningen artikkel 4 andre ledd, som hjemler en slik løsning Høyesterett gikk for i 1923, som et unntak fra hovedregelen om skadestedets rett.

---

¹¹⁵ Rt. 1923 II s. 1158 s. 60

¹¹⁶ Rt. 1923 II s. 1158 s. 60

¹¹⁷ Cordero-Moss (2021) s. 60

Ved bruk av den individualiserende metode blir ikke saksforholdet kategorisert innenfor et rettsområde. Det foretas ikke kvalifikasjon, men saksforholdet har tradisjonelt blitt bedømt konkret og skjønnsmessig etter hvor det har sin sterkeste tilknytning. Et eksempel på at Høyesterett benytter den individualiserende metode for å løse lovvalget, er inntatt i Rt. 1957 s. 246, Turbusdommen.¹¹⁸ Saken omhandlet en kollisjon i Sverige mellom en norsk buss og en svensk lastebil hvor en passasjer på bussen mistet livet. Passasjerene på bussen fikk erstatning av bussens eier, og det var norsk rett som ble lagt til grunn. Dommen illustrerer hvorfor den individualiserende metode er problematisk. Høyesterett tok ikke stilling til om saken var å anse som erstatning i eller utenfor kontrakt.¹¹⁹ Når lovvalget foretas individuelt i hver sak, er det uklart om en er på et rettsområde som kan ha faste lovvalgsregler eller ikke, og det vil således ikke være mulig å oppnå harmoniserte og forutsigbare regler. Videre gir en slik fremgangsmåte lite bidrag til utviklingen av den norske internasjonale privatretten.

Det skilles derfor i teorien mellom den individualiserende metode, og den moderne metode. Begge er et utslag av Irma Mignon-dommen. Forskjellen er at den individualiserende metode innebærer en skjønnsmessig helhetsvurdering av hver konkret sak, mens den moderne metode søker å vurdere forholdet for å passe typetilfeller.¹²⁰ Gjennom den moderne metode åpnes det for å utvikle faste lovvalgsregler på områder som ikke har det fra før av. Det åpner også for å skape rettsenhet både internasjonalt og nasjonalt ved at det kan ses hen til EU-retten.

Nyere rettspraksis bekrefter at det er den moderne metoden som skal anvendes for å foreta lovvalg når det ikke foreligger en fast lovvalgsregel.¹²¹ I teorien er det påpekt at norsk rett har gått helt bort fra den individualiserende metode.¹²² På områder hvor det ikke er etablerte lovvalgsregler, vil Høyesterett ved hjelp av Irma Mignon-formelen forsøke å skape en fast lovvalgsregel for det typetilfellet som er oppe til behandling. Krigsforbryterdommen og

---

¹¹⁸ Eksempel på andre dommer hvor den individualiserende metode blir anvendt: Rt. 1980 s. 243 (Tampax) s. 249, Rt. 1982 s. 1294 siste avsnitt, Rt. 2006 s. 1008 avsnitt 12,

¹¹⁹ Gaarder og Lundegaard (2000) s. 266

¹²⁰ Cordero-Moss (2021) s. 15

¹²¹ Se for eksempel Rt. 2011 s. 531 (Krigsforbryterdommen), HR-2017-1297-A, HR-2018-1265-A, HR-2019-231-A, HR-2019-1929-A, HR-2019-2420-A, HR-2021-955-A (Overgrepdommen)

¹²² Cordero-Moss (2021) s. 59

Overgrepssdommen er begge eksempler på at Høyesterett benytter en mer moderne Irma Mignon-formel. Det kommer blant annet til uttrykk ved at det ses hen til EU-retten.

4.3 Høyesterett anvendelse av Irma Mignon-formelen i Krigsforbryterdommen

I Krigsforbryterdommen hadde Høyesterett anledning til å lage en ny fast lovvalgsregel for oppreisningskrav tilknyttet straffesak. Førstvoterende benyttet Irma Mignon-formelen, men kom ikke frem til noen fast lovvalgsregel, selv om forholdene lå til rette for det. Likevel var det ikke den individualiserende metode som ble anvendt, da det i avsnitt 29 uttales at hovedregelen er *lex loci delicti*. Høyesterett satt i avdeling, og kom enstemmig frem til resultatet.

I avsnitt 48 starter anvendelsen av Irma Mignon-formelen. Det understrekes at saken omhandler erstatningskrav som springer ut av skadevoldende handlinger som ble begått i Bosnia-Hercegovina, og at både skadevolder og de skadelidte var hjemmehørende i landet på skadetidspunktet. I siste setning i avsnitt 49 uttalte derfor førstvoterende at Irma Mignon-formelen ville utpeke bosnisk rett på skadetidspunktet.

Likevel kom førstvoterende til at norsk rett skulle anvendes. Høyesterett uttalte i avsnitt 51 at tilknytningen til Bosnia ble svekket ved at skadevolder flyktet til Norge, og at norske påtalemyndigheter straffeforfulgte han i Norge med utgangspunkt i norsk strafferettslig universaljurisdiksjon. Etter Høyesteretts syn forflyttet dermed sakens tyngdepunkt seg fra Bosnia til Norge. Førstvoterende la stor vekt på at universalprinsippet er begrunnet i en solidaritetstankegang om avskaffelse av så alvorlige handlinger. Dette argumentet knytter seg til sakstypen, altså oppreisningskrav som springer ut av straffbare handlinger som straffefølges etter reglene om universaljurisdiksjon. Her kunne Høyesterett ha utformet en fast lovvalgsregel, men i stedet valgte førstvoterende å benytte seg av Irma Mignon-formelen uten å utvikle en fast lovvalgsregel. Det er synd at Høyesterett valgte denne fremgangsmåten. Det å utvikle en ny fastere regel kunne vært rettsskapende og sikret hensynet til forutberegnelighet for fremtidige saker.¹²³

---

¹²³ Nesvik, "Lovvalg, erstatning for straffbare handlinger begått av utlending i utlandet. Rt. 2011 s. 531», *Nytt i privatretten*, 13 (2011) nr. 4 s. 25–26, på s. 26

Dersom saken hadde vært oppe til behandling i år, altså ti år senere, kan det hende at Høyesterett hadde vært «mer på ballen», og benyttet muligheten til å utforme en fast lovvalgsregel. Selv om hensynet til forutberegnelighet sto like sterkt for ti år siden, er det nå etter utredningen om formuerettslige lovvalgsregler mer nærliggende å anvende Irma Mignon-formelen for å skape lovvalgsregler. Særlig siden saksforholdet faller utenfor Roma II-forordningen, og saken omhandler svært alvorlige straffbare handlinger, bør det være rom for å etablere en fast lovvalgsregel.

I avsnitt 52 knytter Høyesterett noen bemerkninger til *ordre public*-forbehold, og utdyper at fremmed rett må vike dersom anvendelsen av den fremmede retten fører til et resultat som strider sterkt med norsk rettsfølelse. Denne uttalelsen kom etter at det ble påpekt at sakens tyngdepunkt forflyttet seg fra Bosnia til Norge. *Ordre public*-forbehold var for sakens vedkommende da ikke relevant, siden det forutsettes at norske domstoler må anvende et annet lands rett for at forbeholdet skal være aktuelt.

Etter mitt syn kunne *ordre public*-forbeholdet vært anvendt i Krigsforbryterdommen. Dersom førstvoterende gjennom Irma Mignon-formelen konkluderte med at saken hadde sin sterkeste tilknytning til Bosnia ville ikke de skadelidte hatt krav på oppreisningserstatning, ettersom kravene etter bosnisk rett var foreldet. Gjennomgangen i punkt 3.7 belyser hvor alvorlige handlinger de fornærmede ble utsatt for. Etter min mening ville det stridt sterkt med den norske rettsfølelsen å ikke gi de skadelidte oppreisningserstatning. Dersom *ordre public*-forbeholdet hadde blitt anvendt, er det usikkert om dette kun ville ført til at foreldelsesreglene i bosnisk rett hadde blitt satt til side. I så fall ville utmålingen av oppreisningserstatningen fortsatt fulgt bosnisk rett. Kanskje ville eventuell anvendelse av *ordre public*-forbeholdet i denne saken hatt et bredere nedslagsfelt. Slik ville ikke bare foreldelsesreglene, men også andre erstatningsregler, i bosnisk rett blitt satt til side. Dette spørsmålet er imidlertid uklart.

Bakgrunnen for at Høyesterett unngikk å ta stilling til *ordre public*-forbeholdet, er nok at det foreligger en høy terskel for å anvende unntaket. Videre er det også uavklart når det kan anvendes og omfanget av eventuell anvendelse. Det er likevel synd at Høyesterett hverken anvender Irma Mignon-formelen til å etablere en ny lovvalgsregel, eller *ordre public*-forbeholdet, da det hadde vært en passende anledning til å avklare viktige momenter innenfor den norske internasjonale privatretten.

4.4 Høyesteretts anvendelse av Irma Mignon-formelen i Overgrepssdommen

I denne delen av avhandlingen undersøkes hvordan Irma Mignon-formelen ble brukt i Overgrepssdommen. I Overgrepssdommen kommer det ikke klart til uttrykk om Høyesterett ønsker å skape en fast lovvalgsregel eller ikke. Dommen kan likevel tas til inntekt for at når et saksforhold har «klart sterkere tilknytning» til en annen stat enn skadestedet, kan denne statens rett anvendes på forholdet.

Førstvoterende så hen til Roma II-forordningens fortale, og kommentarene som følger av Kommisjonens forslag til forordningen, for å tolke unntaket i Roma II-forordningen.¹²⁴ Høyesterett harmoniserte således norsk rett med EU-retten. Det ble understreket at saken har en «åpenbart nærmere tilknytning» til Norge enn til Bahamas.¹²⁵ Høyesterett bekreftet altså at det foreligger en høy terskel for å anvende unntaket, da det ikke er nok at en sak har en nærmere tilknytning til et annet land. Det må foreligge en reell sterkere tilknytning, for å anvende unntaket.¹²⁶

I Overgrepssdommen uttalte førstvoterende at skadestedets rett ikke er en etablert lovvalgsregel for oppreisningskrav i forbindelse med alvorlige integritetskrenkelser. Likevel begrunnes det avgjørende standpunkt med å vise til EU-retten. Dette er ikke helt i samsvar med den moderne tilnærmingen. Redegjørelsen i punkt 4.1 viser at Irma Mignon-formelen skal anvendes i de tilfeller hvor det ikke foreligger en fast lovvalgsregel. Etter Roma II-forordningen er *lex loci delicti* etablert som fast lovvalgsregel for sakens forhold. Dersom Høyesterett skulle fulgt den moderne tilnærmingen, skulle det vært tatt utgangspunkt i hovedregelen for så å gå til unntaket, i stedet for bare å anvende Irma Mignon-formelen.

I teorien er det konstatert at Høyesterett, i Overgrepssdommen, formulerer en fast lovvalgsregel for krav om oppreisning for alvorlige integritetskrenkelser.¹²⁷ Det er også uttalt at:

---

¹²⁴ HR-2021-955-A avsnitt 46 og 47

¹²⁵ HR-2021-955-A avsnitt 48

¹²⁶ Cordero-Moss (2021) s. 536

¹²⁷ Cordero-Moss (2021) s. 68

«dommen er viktig og avklarer lovvalg ved krav om oppreisingserstatning ved alvorlige integritetskrenkelser».¹²⁸

Det kommer imidlertid ikke tydelig frem, verken i dommen eller teorien, hva dette innebærer. Etter min tolkning kan Overgrepdommen tas til inntekt for å ha overføringsverdi i de tilfeller hvor unntaket i Roma II-forordningen artikkel 4 tredje ledd skal anvendes. Dommen setter altså et prejudikat for at i de tilfeller et saksforhold har «klart sterkere tilknytning» til en annen stat enn skadestedet, kan denne statens rett anvendes på forholdet. Teorien nevnt ovenfor kan tolkes som at dommen setter et prejudikat for at oppreisningserstatning ved alvorlige integritetskrenkelser som straffeforfølges i Norge, skal løses etter norsk rett. Dette stiller jeg meg tvilende til, fordi saksforholdet hadde en vilkårlig tilknytning til skadestedets rett, noe som igjen medførte at anvendelse av skadestedets rett ikke ivaretok skadelidtes forutberegnelighet. Saksforholdet kan derfor vanskelig ha avklart at oppreisningserstatning i forbindelse med alvorlige integritetskrenkelser aldri følger hovedregelen om skadestedets rett.

---

¹²⁸ Per Racin Fosmark, *Merknader på lovdata til skadeerstatningsloven § 3-5: Lovvalg ved oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-5, jf. § 3-3, siste avsnitt*, lovdata.no (lest 30. november 2021).

5 Avslutning

Redegjørelsen ovenfor viser at det ikke foreligger noe klart svar på avhandlingen problemstilling om hvordan lovvalgsspørsmålet ved oppreisningskrav, i forbindelse med straffesak som straffeforfølges i Norge, skal løses. Den belyser derimot at domstolen har fått en for stor oppgave ved å utvikle den internasjonale privatretten. Rettsdisiplinen har behov for at lovgiver kommer på banen og lovfester klare og forutsigbare regler. Roma II-forordningen vil være det klare utgangspunktet for utformingen av det norske regelverket. Hensynet til harmonisering tilsier at vi må få kodifiserte regler som samsvarer med EU-retten.

Dersom *lex loci delicti* anvendes som hovedregler for alle erstatningssaker om oppreisningskrav i forbindelse med straffesak, kan straffehandlingens alvorlighetsgrad og hensynet til skadelidtes forutberegnelighet være momenter som begrunner anvendelse av unntaket i Roma II-forordningen artikkel 4 tredje ledd. Problemet som kan oppstå er tilfeller hvor det rimeligste resultatet ikke er å anvende skadestedets rett, samtidig som forholdet ikke når den høye terskelen, altså ha en «åpenbar» sterkere tilknytning til et annet land, som unntaksbestemmelsen krever. Den snevre tolkningen av unntaket, som Høyesterett presiserer i Overgrepdommen, vil derfor kunne slå uheldig ut i saker om oppreisingserstatning som følge av alvorlige integritetskrenkelser

I de tilfeller hvor det ikke er rimelig å anvende *lex loci delicti*, og unntaksbestemmelsen ikke kommer til anvendelse, blir siste utvei å anvende *ordre public*-forbeholdet. For forhold som omfatter oppreisingserstatning i forbindelse med alvorlige integritetskrenkelser er det nærliggende å legge til grunn at det strider med vår grunnleggende rettsfølelse dersom offeret ikke får oppreisingserstatning etter den utpekte retten. Derimot foreligger det også en høy terskel for å anvende *ordre public*-forbeholdet, som igjen illustrerer at det ikke er sikkert at forbeholdet vil kunne anvendes som en «nødbrems» i alle saker om oppreisningserstatning som følge av alvorlige integritetskrenkelser. Videre burde det være et mål for lovgiver å utforme lovvalgsregler som omfatter disse sakene, da det best ivaretar forutberegneligheten hos de involverte. *Ordre public*-forbehold beror på domstolens skjønn i den enkelte sak. Det er derfor ikke optimalt at denne unntaksregelen brukes som et argument for å ikke utforme klarere lovvalgsregler for oppreisningskrav i forbindelse med alvorlige integritetskrenkelser.

Gjennomgangene av Høyesteretts resonnement og standpunkt i Krigsforbryterdommen og Overgrepdommen, viser at dommene ikke er egnet til å sette et klart prejudikat for løsningen

av lovvalget ved oppreisningserstatning i forbindelse med straffesak. Det kan derfor ikke konstateres at avhandlingens problemstilling er å anse som særtilfeller som aldri vil følge hovedregelen om skadestedets rett. Likevel kan dommene tas til inntekt for at hensynet til forutberegnelighet står helt sentralt, og må vektlegges tungt ved tolkningen av lovvalgsregler. Videre viser redegjørelsen av Roma II-forordningen, og Høyesteretts anvendelse av forordningen i Overgrepsdommen, at forordningen har stor betydning i de saker som faller inn under forordningens anvendelsesområde.

I saker om oppreisningserstatning i forbindelse med straffesak har de fornærmede et særlig behov for å kunne forutse sin rettsstilling. Det er derfor viktig ved utformingen av norske lovvalgsregler å få frem om sivile krav i forbindelse med straffesak omfattes av reglene på lik linje som alminnelige erstatningskrav, slik som i Roma II-forordningen. Videre vil det av hensynet til forutberegnelighet òg være hensiktsmessig å klargjøre hvilken lovvalgsregel som skal gjelde for saker som ikke omfattes av Roma II-forordningen, herunder lignende saksforhold som i Krigsforbrytelsesdommen.

Referanseliste

Nasjonale lover

Kjøpslovvalgsloven	LOV-1964-04-03-1 om mellomfolkeleg-privatrettslege reglar for lausøyrekjøp
Finansavtaleloven	LOV-1999-06-25-46 om finansavtaler og finansoppdrag
Lov om finansiell sikkerhetsstillelse	LOV-2004-03-26-17 om finansiell sikkerhetsstillelse
Straffeloven	LOV-2005-05-20-28 om straff
Tvisteloven	LOV-2005-06-17-90 om mekling og rettergang i sivile tvister

Forarbeider og utredninger

Justisdepartementets høringsnotat, «Utkast til lov om interlegale lovvalgsregler på formuerettens område», 20. mai 1985, som sitert hos Cordero-Moss (2021) s. 11

Ot. prp. nr. 33 (1988-1989) om endringer i lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall

Justisdepartementets høringsnotat til «Grønnbok om mulig endringer i Romakonvensjonen 19. juni 1980 om lovvalg på kontraktsrettens område» 13. juni 2003, som sitert hos Cordero-Moss (2021) s. 12

«Utredning om formuerettslige lovvalgsregler», avgitt av Giuditta Cordero-Moss, universitetet i Oslo, 2. juni 2018

Prop. 107 L (2017-2018) Lov om arv og dødsboskifte (arveloven)

Konvensjoner, forordninger og andre europeiske rettskilder

Luganokonvensjon 2007 om domsmyndighet i sivile og kommersielle saker, gjennomført i norsk rett ved lov 19. juni 2009 nr. 79 (inntatt som vedlegg til tvisteloven)

Europa-parlamentets og Rådets forordning (EF) Nr. 864/2007 af 11. juli 2007 om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontrakt (Roma II-forordningen)

Dom av 15. februar 2007 [C5], *Lechouritou*, C-292/05, EU:C:2005:446

Norske rettsavgjørelser

Rt. 1906 s. 165 (Augusta-dommen)

Rt. 1923 II s. 1158 (Irma Mignon)

Rt. 1957 s. 246 (Turbussdommen)

Rt. 1980 s. 243 (Tampax)

Rt. 1982 s. 1294

Rt. 2006 s. 1008

Rt. 2009 s. 1537 (Bokhandlerdommen)

Rt. 2010 s. 1537

Rt. 2011 s. 531 (Krigsforbryterdommen)

Rt. 2011 s. 514

HR-2016-1251-A

HR-2017-1297-A

HR-2018-869-A

HR-2018-1265-A

HR-2019-231-A

HR-2019-1929-A

HR-2019-2420-A

HR-2020-837-A

HR-2020-1328-A

HR-2020-2175-A

HR-2020-2246-U

HR-2021-291-A

HR-2021-955-A (Overgrepdommen)

Juridisk litteratur

Alvik 2005

Alvik, Ivar, «Lovvalg og jurisdiksjon for ikke-kontraktuelle erstatningskrav», *Jussens venner*, vol. 40, 2005, s. 281-304

Cordero-Moss 2009

Cordero-Moss, Giuditta, «Den nye europeiske internasjonale formuerettens og norsk internasjonal formuerett», *Lov og rett*, vol. 48 2, 2009, s. 67-83

Cordero-Moss 2021

Cordero-Moss, Giuditta, *Internasjonal privatrett*, 2. utg, Universitetsforlaget 2021

Cordero-Moss 2021

Cordero-Moss, Giuditta, «Lovvalg for krav om oppreisningserstatning knyttet til straffbare forhold. Høyesteretts kjennelse – HR-2021-955-A», *Nytt i privatretten*, 2021 nr.2 s. 17-19

Cordes, Stenseng og Lenda 2010

Cordes, Jørg, Laila Stenseng og Peter Lenda, *Hovedlinjer i internasjonal privatrett*, 2. utg., Cappelen Damm AS 2010

Eckhoff 2001

Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5. utgave, Universitetsforlaget 2001

Fosmark

Fosmark, Per Racin, *Merknader på lovdata til skadeerstatningsloven § 3-5: Lovvalg ved oppreisningserstatning etter*

skadeserstatningsloven § 3-5, jf. § 3-3, siste avsnitt, lovdata.no (lest 30. november 2021).

Fredriksen og Mathisen

Fredriksen, Halvard Haukeland og Gjermund Mathisen, *EØS-rett*, 3. utg., Fagbokforlaget, 2018

Gaarder 2000

Gaarder, Karsten, *Gaarders innføring i internasjonal privatrett*, revidert utgave av Hans Petter Lundgaard, 3. utg., Universitetsforlaget 2000

Heimdal 2013

Heimdal, Lars Anders, *Rettsvalg ved erstatning for krenkende ytringer: studier i internasjonal privatrett*, Gyldendal 2013

Korsnes 2020

Korsnes, Kristine Helen, «En kommentar til lovfestingen av rettsvalgsregler på arverettens område», i *Dette brenner jeg for. Festeskrift til Hege Brækhus 70 år*, Trude Hauglig, Siri Gerrard, Anne Hellum og Eva-Maria Svensson (red.), Fagbokforlaget 2020, s. 225-243.

Løvteit 2021

Løvteit, Bjørn, *Pantsettelse av immaterialrettigheter*, Universitetsforlaget 2021

Nesvik 2011

Nesvik, Marie, «Lovvalg, erstatning for straffbare handlinger begått av utlending i utlandet. Rt. 2011 s. 531», *Nytt i privatretten*, 2011 nr. 4 s. 22-25

Nesvik 2018

Nesvik, Marie, *Beskyttelse av arbeidstakeren i internasjonal privatrett*,

- avhandling for graden Ph.d. disputert ved
Universitetet i Oslo, 2018
- Nielsen 1997
Nielsen, Peter Arnt, *Internasjonal privat- og
procesret*, Jurist- og Økonomforbundets
Forlag 1997
- Nygaard 2004
Nygaard, Nils, *Rettsgrunnlag og standpunkt*,
2. utg., Universitetsforlaget 2004
- Pii og Nielsen 2008
Pii, Tine og Peter Arnt Nielsen, «Rom II-
forordningen», *Ugeskrift for rættvesen* 2008,
Avd. B s. 283-292.
- Skoghøy 2018
Skoghøy, Jens Edvin A., *Rett og
rettsanvendelse*, Universitetsforlaget 2018
- Thue 2001
Thue, Helge J., *Norsk internasjonal
obligasjonsrett. Erstatning utenfor
kontraktsforhold*, Privatrettens stensilserie
nr. 111, 2. utgave, Oslo 2001
- Thue 2002
Thue, Helge J., *Internasjonal privatrett:
Personrett, familierett og arverett:
Alminnelige prinsipper og de enkelte
reguleringer*, Gyldendal Akademisk 2002

